

Det uskiftede bo

Fordele, ulemper og hensigtsmæssighed for den længstlevende ægtefælle i forhold til et skifte

Undivided possession of the estate - advantages, disadvantages and convenience to the bereaved spouse in regards to division of possession

af MAJA BROSOLAT BACH LARSEN

I specialet foretages en gennemgang af de fordele og ulemper, det at sidde i uskiftet bo medfører for den længstlevende ægtefælle i forhold til et skifte. Formålet med denne undersøgelse er at vurdere, hvorvidt det uskiftede bo som bobehandlingsform er hensigtsmæssig for den længstlevende ægtefælle. Det uskiftede bo har som retligt institut lange rødder i Danmarks retshistorie, og trods udviklingen i samfundet er det grundlæggende system vedrørende uskiftet bo siden lov nr. 120 af 20. april 1926 ikke ændret væsentligt. Til gengæld har den gældende arvelov medført en væsentlig styrkelse af den længstlevendes retsstilling og kombineret med adgangen til arvehenstand, kan der ikke længere siges at være det samme behov for det uskiftede bo. At sidde i uskiftet bo er dog et meget populært valg for længstlevende ægtefæller, både med fælles livsarvinger og særlivsarvinger. Efter at have mistet sin livsledsager kan uskiftet bo med sin enkle, hurtige og billige bobehandling meget vel fremstå som en fordelagtig løsning, når der skal tages stilling til, hvordan boet skal behandles. Hertil kommer, at den længstlevende ægtefælle har mulighed for at fortsætte økonomisk med sin og afdødes fællesformue. Det uskiftede bo indebærer dog ulemper, der i det enkelte tilfælde kan få store konsekvenser for den længstlevende. Således er der såvel skatteretlige som arveretlige konsekvenser forbundet med det uskiftede bo i forhold til et skifte. Den længstlevendes rådighed er heller ikke fuldstændig fri, og rådigheden medfører til gengæld, at den længstlevende bliver ansvarlig for den førstafdødes forpligtelser. Endelig kan den længstlevende blive tvunget ud i et skifte af boet, fx ved nyt ægteskab. Det kan konkluderes, at det uskiftede bo er mest hensigtsmæssigt for det ældre ægtepar uden særlivsarvinger, som ved den enes dødsfald ikke har planer om at gifte sig igen. Er der derimod tale om et yngre ægtepar, er det uskiftede bo i langt de fleste tilfælde ikke en hensigtsmæssig løsning.

In this thesis, the advantages and disadvantages concerning undivided possession of the estate to the bereaved spouse, compared with a division, shall be examined. The purpose of this examination is to analyze whether undivided possession of the estate, as a form of administration of an estate, is convenient for the bereaved spouse. Undivided possession of the estate, as a legal institution, is firmly rooted in Danish legal history, and despite the progress of civilization in general, the basic system concerning undivided possession of the estate has not been considerably altered since act number 120 of 20 April 1926. However, the existing law has considerably boosted the legal status of the bereaved spouse, and combined with the access to postponement of the inheritance, there is no longer the same need for undivided possession of the estate. Undivided possession of the estate is, however, a very popular choice for bereaved spouses, as well as in the case of common and separate heirs of the body. After one loses their spouse, undivided possession of the estate; with its simple, quick and cheap administration of the estate, may very well be seen as an attractive solution in regards to a decision being made how the estate should be administrated. Moreover, the bereaved spouse has the opportunity to continue with the partners' community of property. Undivided possession of the estate, however, has its disadvantages, which may have huge consequences, e.g. regarding tax and inheritance. Nor is the bereaved spouse's disposal entirely free, and the disposal results in being liable for the deceased partner's engagements. Finally, the bereaved spouse may be forced into a division, e.g. due to a new marriage. This thesis shall conclude that undivided possession of the estate is more convenient

for older couples without separate heirs of the body, and who are devoid of a prospective marriage. Contrarily, for a young couple, undivided possession of the estate is in most cases an inconvenient solution.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Indledende del	s. 3
1.1. Indledning.....	s. 3
1.2. Problemformulering.....	s. 3
1.3. Afgrænsning.....	s. 3
1.4. Metodevalg.....	s. 4
1.5. Fremgangsmåde/specialets opbygning.....	s. 4
2. Det uskiftede bo op gennem tiden	s. 4
2.1. Det uskiftede bos udvikling i et historisk perspektiv.....	s. 4
2.2. Det uskiftede bo i dag.....	s. 7
2.2.1. <i>Betingelser</i>	s. 7
2.2.2. <i>Indhold</i>	s. 9
3. Det uskiftede bos fordele, ulemper og hensigtsmæssighed	s. 10
3.1. De forskellige skiftemåder.....	s. 10
3.1.1. <i>Boudlæg uden skiftebehandling</i>	s. 10
3.1.2. <i>Ægtefælleudlæg</i>	s. 10
3.1.3. <i>Almindeligt privat skifte</i>	s. 11
3.1.4. <i>Forenklet privat skifte</i>	s. 12
3.1.5. <i>Bobestyrerskifte, herunder insolvensbehandling</i>	s. 13
3.2. Fordele ved uskiftet bo.....	s. 14
3.2.1. <i>Enkel, hurtig og billig bobehandling</i>	s. 14
3.2.2. <i>Rådighed over det uskiftede bos midler mm.</i>	s. 14
3.2.3. <i>Der kan skiftes når som helst</i>	s. 17
3.2.4. <i>Overtagelse af realkreditlån</i>	s. 17
3.3. Ulemper ved uskiftet bo.....	s. 18
3.3.1. <i>Begrænsninger i længstlevendes rådighed</i>	s. 18
3.3.1.1. <i>Reglerne om misbrug</i>	s. 18
3.3.1.1.1. <i>Misbrug</i>	s. 18
3.3.1.1.2. <i>Vederlag</i>	s. 20
3.3.1.1.3. <i>Omstødelse</i>	s. 22
3.3.1.2. <i>Testationer</i>	s. 24
3.3.1.2.1. <i>Den førstafdødes testationer</i> – <i>indskrænkning af det uskiftede bo mm.</i>	s. 24
3.3.1.2.2. <i>Indskrænkning i den længstlevendes testationsmulighed</i>	s. 26
3.3.1.3. <i>Kravet om samtykke fra den førstafdødes særlivsarvinger</i>	s. 27
3.3.2. <i>Længstlevendes hæftelse for gæld</i>	s. 28
3.3.3. <i>Skatteretlige konsekvenser</i>	s. 30
3.3.3.1. <i>Beskatning af dødsboer generelt</i>	s. 30
3.3.3.2. <i>Beskatning af uskiftet bo</i>	s. 30
3.3.4. <i>Arveretlige konsekvenser</i>	s. 34
3.3.5. <i>Ophør af uskiftet bo</i>	s. 35
3.3.5.1. <i>Indgåelse af nyt ægteskab</i>	s. 36
3.3.5.2. <i>Fremtidige erhvervelser</i>	s. 37
3.4. <i>Arvehenstand som alternativ</i>	s. 37
3.5. <i>Det uskiftede bos hensigtsmæssighed</i>	s. 39
3.5.1. <i>Er tiden løbet fra det uskiftede bo?</i>	s. 40

4. Konklusion	s. 41
Litteraturliste	s. 42
Domsregister.....	s. 44
Lovregister.....	s. 45
Definitioner og forkortelser.....	s. 47

1. Indledende del

1.1. Indledning

Langt de fleste af os vil på et tidspunkt i livet stå over for det svære spørgsmål, der ligger i at skulle tage stilling til, hvordan boet efter en af vore nærmeste skal behandles. Når det rammer så tæt på som ens ægtefælle eller ens forælder, bliver spørgsmålet ikke nemmere.

Gennem de seneste år er ca. 22 % af alle dødsboer overgået til uskiftet bo. I 2010 overgik 12.183 af de i alt 55.660 dødsboer til uskiftet bo og i 2006 var tallet 11.965 af i alt 55.845 dødsboer. En undersøgelse foretaget efter anmodning fra arvelovsudvalget ved tre skifteretter i perioden fra 1. januar 2000 til 31. december 2000 viste, at i boer, hvor der kun var fællesbørn, blev mellem 87 og 91 % sluttet som uskiftede boer, og i boer, hvor førstafdøde havde særbørn, blev mellem 44 og 54 % sluttet som uskiftede boer.¹

Ganske mange ægtefæller vælger således at lade boet efter deres afdøde mand/hustru overgå til uskiftet bo. Dette rejser spørgsmål til det uskiftede bos hensigtsmæssighed, for er det uskiftede bo nu også altid den bedste løsning for den længstlevende ægtefælle? Og er der i det hele taget stadig behov for det uskiftede bo i dagens Danmark, eller er tiden ved at løbe fra det?

1.2. Problemformulering

Jeg vil i dette speciale redegøre for det uskiftede bos udvikling som retligt institut op gennem tiden, herunder se nærmere på hvordan det uskiftede bo ser ud i dag. Jeg vil undersøge de fordele og ulemper, det at sidde i uskiftet bo medfører for den længstlevende ægtefælle i forhold til at skifte. Slutteligt vil jeg på baggrund af mine undersøgelser diskutere det uskiftede bos hensigtsmæssighed for den længstlevende ægtefælle som bobehandlingsform.

1.3. Afgrænsning

Valget af det uskiftede bo som bobehandlingsform har betydning for såvel den længstlevende ægtefælle som den førstafdødes livsarvinger. En behandling af virkningerne for begge parter vil dog blive alt for omfattende. Da valget først og fremmest ligger hos den længstlevende ægtefælle, eftersom fælles livsarvinger – modsat særlivsarvinger - ikke kan modsætte sig uskiftet bo, vil jeg i specialet udelukkende fokusere på de virkninger, valget har for den længstlevende ægtefælle.

¹ Jf. Bet. 1473/2006, s. 681ff. samt DK statistik 2010, 2009, 2008, 2006

Ved indførelsen af den gældende arvelov er der indført særlige overgangsregler, såfremt den førstafdøde er afgået ved døden før den 1. januar 2008. Da jeg ønsker at belyse, hvad et uskiftet bo vil indebære den dag i dag, vil jeg begrænse specialet til at omhandle de tilfælde, hvor den førstafdøde er død efter den 1. januar 2008.

1.4. Metodevalg

I specialet anvendes den juridiske retsdogmatiske metode, hvorved gældende ret beskrives, analyseres og diskuteres. Dette sker i form af en undersøgelse af lovgivning, forarbejder, praksis og litteratur. Der vil i et mindre omfang indgå beskrivelse af ældre lovgivning/praksis for derved at belyse den gældende lovgivnings hensigtsmæssighed i forhold dertil.

Der vil blive tale om en statisk beskrivelse, da der navnlig fokuseres på retten til uskiftet bo som den er i dag, men da der tillige inddrages en fremstilling af rettens udvikling med henblik på en øget forståelse af retsstillingen i dag, vil der i begrænset omfang ligeledes ske en dynamisk beskrivelse.

1.5. Fremgangsmåde/specialets opbygning

Specialet er overordnet inddelt i fire områder. Således udgør afsnit 1 den indledende del, afsnit 2 den beskrivende del, afsnit 3 den analytiske og diskuterende del og afsnit 4 den konkluderende del.

Et grundlæggende spørgsmål i et speciale om uskiftet bo er, hvad det uskiftede bo som retligt institut er. Dette vil blive belyst i afsnit 2 i form af dels en kort beskrivelse af det uskiftede bos udvikling i et historisk perspektiv, hvorved der senere vil kunne drages en sammenligning i forhold til i dag, og dels en redegørelse for de i dag gældende regler vedrørende adgangen til uskiftet bo i AL §§ 17-21, samt det uskiftede bos indhold. I en historisk fremstilling af det uskiftede bo kan retten hertil ikke ses alene men må vurderes i sammenhæng med den længstlevende ægtefælles stilling generelt.

I afsnit 3 undersøges fordele og ulemper ved det uskiftede bo. Indledningsvist vil der i afsnittet blive redegjort for de forskellige skiftemåder for derved at kunne belyse og undersøge det uskiftede bos fordele og ulemper i forhold hertil. Dernæst inddrages arvehenstand som alternativ. På baggrund af disse undersøgelser diskuteres det uskiftede bos hensigtsmæssighed som bobehandlingsform. Endelig konkluderes i afsnit 4 på problemformuleringen.

2. Det uskiftede bo op gennem tiden

2.1. Det uskiftede bos udvikling i et historisk perspektiv

Det uskiftede bo har som retligt institut lange rødder i Danmarks, Norges og Islands fælles retshistorie. Set med internationale øjne har det uskiftede bo hidtil betydet, at den længstlevende ægtefælles retsstilling i forhold til (fælles) livsarvinger tidligt blev meget stærk. Allerede i bevillingspraksis under enevælden optræder det uskiftede bo som retsinstitut, men vi skal længere tilbage end dette. Ser man bag om lovgivningens betegnelser på de retlige ordninger, som skal sikre den længstlevende ægtefælle efter førstafdødes død, ser man, at lignende ordninger historisk har været kendt meget længere tilbage end 1600-tallet.²

² Jf. Uskifte s. 26-27, Arveret s. 81-82 samt Kvinder s. 121-123 og 274-279

Efter de ældste skrevne danske love - landskabslovene³ fra 1200-tallet - var det således ikke nødvendigt at skifte med fællesbørn efter ægtefællens død. Var manden den længstlevende ægtefælle, kunne han blot afvise børnenes anmodning om skifte. Var hustruen den længstlevende, kunne hun til en vis grad forsætte fælliget⁴ dog forudsat, at hun ikke indgik nyt ægteskab.⁵

Rent arvemæssigt var der ikke meget at komme efter for så vidt angår ægtefællearv i landskabslovene. Historisk bygger arv og reglerne om retten hertil især på to grundlæggende principper, nemlig hensynet til enten slægtskabet med afdøde og hensynet til arveladers vilje, som det kommer til udtryk i hans testamente. Landskabslovenes udgangspunkt var slægtens ret til arv. Børn var de vigtigste arvinger, mens ægtefællearv spillede en underordnet rolle. Manden kunne arve en lod i hustruens arvejord, såfremt de havde børn sammen. Hustruen derimod havde ingen arveret efter sin mand før DL af 1683. Efter DL 5-2-19 betød formuefællesskabet, at hustruen som længstlevende havde ret til halvdelen af det beholdne bo, efter at gælden var betalt, medmindre en konfirmeret ægtepagt havde bestemt en anden form for opgørelse. Personlige fornødenheder, såsom påklædning, pynt og smykker af rimelig værdi, kunne hustruen udtage forlods. Den historiske udvikling efter landskabslovene indebar i det hele taget en stadig tydeligere tendens til på slægtens bekostning at give ægtefællen en gunstigere arveretlig stilling.⁶

Det fortsatte fællig, som var hjemlet i nogle af landskabslovene, blev med 1547-recessen og senere lovgivning og retspraksis afskaffet, men en mulighed for hensiddens i uskiftet bo blev dog opretholdt i et vist omfang. DL byggede på landskabslovenes regler men indeholdte ingen regler om adgang til uskiftet bo. Der skulle skrides til skifte straks efter den førstafdødes død, hvilket i praksis viste sig ofte hårdt for den længstlevende og til skade for børnene, og allerede før 1683 var man via bevillingssystemet kommet ind på at råde bod herpå. Bevilling til hensiddens i uskiftet bo forudsatte typisk, at den pågældende forblev ugift. Alternativt måtte der skiftes. Ligeledes kunne bevillingen gøres betinget af, at boet registreredes og vurderedes, eller at bortskyldig gæld straks blev betalt. Ved forordningen af 21. maj 1845 (arveforordningen) § 18 blev adgangen til uskiftet bo for enkemænd en lovbestemt ret, som ikke længere krævede bevilling fra vedkommende øvrighed. Forskelsbehandlingen af hustruen som længstlevende ægtefælle blev opretholdt frem til 1926. Hustruens adgang til at sidde i uskiftet bo afhang således af, om ægtemanden havde truffet testamentarisk bestemmelse herom. Forelå der ingen sådan testamentarisk bestemmelse, måtte hustruen indhente magistratens eller amtmandens tilladelse til at sidde i uskiftet bo med umyndige børn. Denne tilladelse blev givet på grundlag af en attest om, at hun var en huslig og forstandig kvinde. Myndige fællesbørn kunne ved deres skriftlige tilladelse på stemplet papir selv give tilladelsen. Ved at sidde i uskiftet bo fandt der ikke nogen deling med arvingerne sted, og den længstlevende overtog hele boet til fri rådighed i eget navn. Den længstlevende ægtefælle påtog sig derved et ubegrænset personligt ansvar, skønt denne ellers ikke hæftede for en gæld påtaget under ægteskabet af den førstafdøde.⁷

Ved lov nr. 120 af 20. april 1926 om ægtefællers arveret og uskiftet bo blev de grundlæggende regler om uskiftet bo gennemført. Om begrundelsen for uskiftet bo udtalte Familieretskommissionen i 1925 følgende: *"Retsgrunden til Adgangen til at sidde i uskiftet Bo er den, at det skønnes ubilligt, at en Ægtefælle paa Grund af sin Ægtefælles Død skal tvinges til at udlodde en væsentlig Del af den Formue, hvorpaa hans øko-*

³ Danmark opnår først retsenhed ved DL i 1683. Indtil da var riget delt i tre retsområder, Skåne, Sjælland og Jylland (med Fyn), som hver havde sin egen lov, og i tiden omkring 1200 blev disse love nedskrevet.

⁴ Familieformueforholdene stod centralt i landskabslovene og et grundlæggende begreb var i denne forbindelse fællig. Ejendele som løsøre, penge og jord, der blev erhvervet ved køb under ægteskabet, indgik i et fællig, som i tilfælde af, at ægtefællerne var barnløse, omfattede mand og kone, men som også kunne omfatte børn, børnebørn og svigerbørn.

⁵ Jf. Fællig s. 221-227, Kvinder s. 122 samt Retshistorie s. 94 og 133

⁶ Jf. Dansk arveret s. 44, Retshistorie s. 129-130, Kvinder s- 266 samt

[www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Jura/Arveret/arveret/arveret_\(Retshistorie\)](http://www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Jura/Arveret/arveret/arveret_(Retshistorie))

⁷ Jf. Kvinder s. 274-279 samt

www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Jura/Retshistorie/kvindes_retlige_stilling

nomiske Forhold hviler. En saadan Udlodning kan virke fuldstændig ødelæggende for den efterlevendes Levevej.”⁸

Viggo Bentzon har i Den Danske Arveret i 1931 skrevet, at ”Ved ”Hensiddens i uskiftet bo” har man forstået en særpræget Ret for den efterlevende Ægtefælle til uden Skifteopgørelse at beholde Fællesboet til egen Nytt og til fri Rådighed i levende Live.” Videre anfører han vedrørende instituttets reelle begrundelse, at ”Blandt de Grunde, som almindeligvis anføres, er der navnlig det Hensyn til Ægtefællen – især til Enkemanden, der hyppig vil have tjent Formuen eller dog have haft Raadigheden over den -, at Ægtefællen ikke skal tvinges til det Opgør, til den indgribende Ændring i sine økonomiske Forhold, som et Skifte med Børnene vilde medføre. Desuden vil det ogsaa oftest være i Børnenes, især de umyndiges Interesse, at den efterlevende stilles økonomisk saa godt som muligt. Disse Hensyn gør sig gældende ligesaavel efter Æskl. II som tidligere... En rent praktisk Fordel, der ikke føles mindst i Smaaboer, er det at undgå Besværet med og Omkostningerne ved en Skiftebehandling ved den førstafdøde Ægtefælles Død.”⁹

Den længstlevende ægtefælle fik ifølge 1926-lovens § 2, ret til uden skifte at overtage hele fællesboet, uanset om det var mand eller hustru, som var den længstlevende, og uden forskelsbehandling¹⁰ hvis den pågældende ellers opfyldte de almindelige betingelser i øvrigt.¹¹ Efter 1926-loven kunne den længstlevende ægtefælle som hovedregel forblive i uskiftet bo til sin død. Grundet dels de daværende familiemønstre og holdninger og dels det faktum, at mandens børn født uden for ægteskabet kun undtagelsesvis havde arveret efter ham, var der kun sjældent arveberettigede særlivsarvinger. Særeje forekom på daværende tidspunkt tillige kun i beskedent omfang, ligesom det var væsentligt mindre udbredt, at den længstlevende ægtefælle indgik nyt ægteskab. Alt dette indebar, at den længstlevende ægtefælle via reglerne om uskiftet bo kunne siges reelt at arve den førstafdøde fuldt ud.¹²

I 1938 ændredes retstilstanden på baggrund af lov nr. 134 af 7. maj 1937 om arveret for børn uden for ægteskab således, at mandens børn født uden for ægteskab tillagdes arveret efter deres far, såfremt faderskabet var fastslået. Dette bevirkede, at den længstlevende ægtefælle ikke længere i samme udstrækning som tidligere havde en legal ret til uskiftet bo.¹³

I tiden efter anden verdenskrig og i særdeleshed efter 1960'erne skete der en radikal ændring af familiemønstrene. I dag efterlader den førstafdøde ægtefælle sig særlivsarvinger langt hyppigere end tidligere. Ifølge den i afsnit 1.1. nævnte undersøgelse ved tre skifteretter i perioden fra 1. januar 2000 til 31. januar 2000 var der i knap 1/5 af boerne særlivsarvinger. Årsagen til det stigende antal særlivsarvinger må findes dels i den stigende skilsmisse hyppighed og dels i det faktum, at en ikke uvæsentlig del af ægtefæller i dag, inden de blev gift, har været i et samlivsforhold med en anden og fået børn med denne. Det kan således ikke længere siges at følge af reglerne om uskiftet bo, at længstlevende normalt reelt er førstafdødes enarving, hvorved førstafdødes livsarvinger først får udbetalt deres arv, når den længstlevende ægtefælle dør eller gifter sig igen.¹⁴

⁸ Jf. Bet. 1473/2006, s. 113 samt Arveretten s. 65

⁹ Jf. Dansk arveret s. 47 og s. 49

¹⁰ Som undtagelse hertil kunne manden dog ved testamente bestemme, at hustruen under sin hensiddens kun kunne råde over fællesboet med samtykke af en tilsynsværge. Dette var begrundet i den gennemsnitsbetragtning, at enken, især hvor formuen var ret betydelig, og hun ingen øvelse havde i at bestyre en formue, ofte ville trænge til en sådan tilsynsværge, såvel i egen som i arvingernes interesse.

¹¹ Det uskiftede bo vedrørte alene fællesboet, og evt. særeje skulle således skiftes. Den længstlevende kunne sidde i uskiftet bo med fælles livsarvinger. Forelå der særlivsarvinger, var deres samtykke påkrævet. Var den længstlevende under konkurs, eller godtgjordes det, at denne ikke havde tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser, var uskiftet bo ikke muligt.

¹² Jf. Bet. 1473/2006, s. 113, Dansk arveret s. 50-59 samt Kvinder s.278

¹³ Jf. Bet. 1473/2006, s. 113 samt Arveret s. 32

¹⁴ Jf. Bet. 1473/2006, s. 114 og s. 681ff.

Ved arveloven af 1963 – lov nr. 215 af 31. maj 1963 - blev der foretaget en række ændringer af reglerne fra 1926-loven, herunder at arven efter førstafdøde ægtefælle ikke skulle betragtes som falden ved dennes død, hvis den længstlevende ægtefælle sidder i uskiftet bo. Disse ændringer var dog mere teknisk betonedede og har hovedsagelig betydning for fordelingen af arven efter den længstlevende ægtefælles død og ikke for dennes retsstilling. Dermed blev det grundlæggende system vedrørende uskiftet bo fra 1926-loven ikke ændret.¹⁵

På baggrund af bet. 1473/2006 og LFF nr. 2006-12-06 nr. 100 blev den gældende arvelov vedtaget. AL bryder ikke med hidtil gældende fundamentale arveretlige principper, selv om der er tale om en væsentlig revision med ændringer af stor praktisk betydning. Ved AL forhøjes den længstlevende ægtefælles legale arvebrøk til halvdelen, mindstearven for den længstlevende forhøjes til 600.000 kr., testationskompetencen, når arvelader efterlader sig tvangsarvinger, forhøjes fra 1/2 til 3/4 af den efterladte formue og retten til at testere over boets enkelte aktiver udvides. Reglerne om uskiftet bo er dog i de store træk en videreførelse af de før den 1. januar 2008 gældende regler. Reglerne om uskiftet bo findes i dag i AL kapitel 4, §§ 17-34.¹⁶

2.2. Det uskiftede bo i dag

2.2.1. Betingelser

En grundlæggende betingelse for uskiftet bo er, at ægteskabet¹⁷ bestod ved dødsfaldet. Retten til uskiftet bo bortfalder samtidig med arveretten ved separation eller skilsmisse, jf. AL § 49.¹⁸

I medfør af AL § 17, er det alene ægtefællernes fælleseje, der kan overtages til uskiftet bo. Boet kan således udleveres til uskiftet bo med formue, der er fælleseje (formuefællesskab) samt formueordninger, der bliver til fælleseje ved førstafdødes død, dvs. rent skilsmissesæreje, ægtefællebegunstigende kombinationssæreje, hvor den førstafdøde ægtefælles formue bliver til fælleseje ved dennes død, og med andele i brøkdelsærejer, der er eller bliver fælleseje ved den første ægtefælles død. Er en del af den førstafdødes formue derimod fuldstændigt særøje, skal der ske skifte af denne del af formuen.¹⁹

En nødvendig betingelse for uskiftet bo er, at den førstafdøde efterlader sig livsarvinger. Alternativt vil den længstlevende ægtefælle – såfremt den førstafdøde ikke har testeret til anden side - som eneste legale arving og universalarving arve hele boet, jf. AL § 9, stk. 2. Den længstlevende ægtefælles ret til uskiftet bo efter AL § 17, gælder kun i relation til fælles livsarvinger. Fælles livsarvinger kan ikke modsætte sig uskiftet bo. Efterlader den førstafdøde ægtefælle sig tillige særlivsarvinger, må den længstlevende ægtefælle enten skifte med disse eller indhente deres samtykke til uskiftet bo, jf. AL § 18, stk. 1. Såfremt livsarvingerne er umyndige efter VML § 1, stk. 1, beskikket en skifteværge i henhold til DSL § 15, under værgemål efter VML § 5 eller under samværgemål efter VML § 7, skal samtykket opnås fra værgeren henholdsvis skifteværgeren samt skifteretten i henhold til AL § 18, stk. 2.²⁰ Er særlivsarvingen under samværgemål, kræves tillige samtykke fra særlivsarvingen. Skifteretten skal ved sin afgørelse tage hensyn til arvingernes interesser og ægtefællesskabets forhold, jf. AL § 18, stk. 2.²¹

Der gælder ingen formkrav til særlivsarvingens samtykke og samtykket kan foreligge i forbindelse med den aktuelle situation eller som forhåndssamtykke, der er meddelt over for den førstafdøde ægtefælle, jf. princip-

¹⁵ Jf. Bet. 1473/2006, s. 113 samt Arveret s. 32

¹⁶ Jf. Arveret s. 33 og 81

¹⁷ Registreret partnerskab sidestilles her med ægteskab, jf. partnerskabslovens § 3.

¹⁸ Jf. AL-komm. s. 122-123

¹⁹ Jf. Bet. 1473/2006, s. 101, Karnov note 47 til AL samt Arveretten s. 66-67

²⁰ Værgemål efter VML § 5, og samværgemål efter VML § 7, forudsætter kun samtykke fra værgeren, såfremt værgemålet angår dette anliggende, jf. AL § 18, stk. 2, 2. pkt.

²¹ Jf. Bet. 1473/2006, s. 101-102, Karnov note 47 til AL, AL-komm. s. 123 og 130 samt Arveretten s. 67.

pet i AL § 42, stk. 2, 1. pkt. Særlivsarvingen kan betinge sit samtykke, begrænse dette til en del af boet eller tidsbegrænse dette.²²

Såfremt boet udleveres til uskiftet bo med den førstafdødes mindreårige særlivsarvinger, overtager den længstlevende ægtefælle i medfør af AL § 18, stk. 3, den førstafdødes forsørgelsespligt over for dem. Overholder den længstlevende ægtefælle ikke sin forsørgelsespligt, kan den længstlevende pålægges at betale bidrag efter kapitel 2 i børnebidragsloven, jf. børnebidragslovens § 13, stk. 2.²³

AL § 19, stiller krav til den længstlevendes og den førstafdødes økonomi som betingelse for udlevering til uskiftet bo. Formålet hermed er at beskytte den førstafdødes arvinger og ægtefællernes kreditorer mod, at en insolvent længstlevende anvender den førstafdøde ægtefælles bodel til at dække sin gæld. Man vil hindre, at den førstafdøde ægtefælles arvinger kan blive stillet ringere på et skifte efter uskiftet bo end ved at skifte straks. AL § 19, stk. 1, stiller derfor som betingelse for den længstlevende ægtefælles hensidde i uskiftet bo, at den længstlevende er solvent.²⁴ Det kræves, at den længstlevende ægtefælle i sin bodel og sit fuldstændige særeje råder over tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Ved vurderingen af den længstlevende ægtefælles solvens, skal der for det første tages stilling til, om dennes bodel (inklusive et eventuelt skilsmis-sesæreje) udviser en underbalance. For det andet skal der tages hensyn til en eventuel arv af førstafdødes fuldstændige særeje samt erstatnings-, forsikrings- og pensionsbeløb, som tilfalder den længstlevende i anledning af førstafdødes død, jf. AL § 19, stk. 1, 2. pkt.²⁵

På trods af den længstlevende ægtefælles insolvens efter AL § 19, stk. 1, kan skifteretten i medfør af stk. 2 tillade, at boet udleveres til uskiftet bo, hvis en underbalance efter boets forhold må anses for at være af underordnet betydning. Der må her lægges vægt ikke kun på beløbets størrelse men også på fællesboets samlede formue.²⁶

Såfremt skifteretten ikke dispenserer efter AL § 19, stk. 2, gælder der efter stk. 3 endnu en modifikation til stk. 1, hvorefter boet kan udleveres til uskiftet bo, hvis den førstafdøde ægtefælles livsarvinger samtykker heri efter at være blevet gjort bekendt med den længstlevende ægtefælles insolvens. Er der umyndige livsarvinger, kræves det, at statsforvaltningen tiltræder samtykket, jf. værgemålsbekendtgørelsens § 10, stk. 1.²⁷

Uanset samtykke fra livsarvingerne kan boet dog ikke udleveres til uskiftet bo, såfremt den længstlevende ægtefælle er insolvent i en sådan grad, at den længstlevende ægtefælle selv efter udleveringen af førstafdøde ægtefælles bo ikke vil råde over tilstrækkelige midler til at dække såvel førstafdøde ægtefælles som egne forpligtelser, jf. AL § 19, stk. 4. Formålet hermed er at sikre ægtefællernes kreditorer. Ved bedømmelsen skal der dels tages hensyn til de midler, der vil indgå i det uskiftede bo, dels til den længstlevende ægtefælles eventuelle fuldstændige særeje, dels til midler, som længstlevende eventuelt arver af førstafdødes fuldstændige særeje og/eller modtager som erstatnings-, forsikrings- og pensionsbeløb i anledning af førstafdødes død, og som ikke er undtaget fra kreditorforfølgning.²⁸

Det er naturligvis en forudsætning for uskiftet bo, at den længstlevende ægtefælle ikke har givet forhåndsafkald på retten hertil. Såfremt den længstlevende ægtefælle har givet arveafkald uden samtidig at give afkald

²² Jf. Karnov note 48 til AL samt Arveretten s. 67

²³ Jf. AL-komm. s. 132

²⁴ Hvor der i henhold til den tidligere arvelov kunne tages hensyn til den længstlevende ægtefælles fremtidige indtægter, er insolvenskriteriet nu et andet end efter KL § 17, stk. 2, idet det ikke længere er tilstrækkeligt, at den længstlevende ægtefælle i kraft af sine fremtidige indtægter må forventes at være i stand til at betale sin gæld efterhånden, som den forfalder.

²⁵ Jf. Karnov note 49 til AL, AL-komm. s. 133-135, samt Arveretten s. 70

²⁶ Jf. Karnov note 50 til AL samt Arveretten s. 70

²⁷ Jf. Bet. 1473/2006, s. 446, Karnov note 51 til AL, samt Arveretten s. 70-71

²⁸ Jf. Karnov note 52 til AL, AL-komm. s. 137-138 samt Arveretten s. 71

på boslod, udelukker dette ikke i sig selv uskiftet bo. Spørgsmålet herom må bero på en konkret fortolkning af afkaldet.²⁹

I henhold til AL § 20, stk. 1, fremsættes anmodning om udlevering af førstafdøde ægtefælles bo til uskiftet bo af den længstlevende ægtefælle eller dennes værge eller skifteværge, jf. AL § 20, stk. 1. Er længstlevende umyndig, under værgemål, under samværgemål eller beskikket en skifteværge, er det en betingelse for udlevering til uskiftet bo, at skifteretten finder dette bedst for længstlevende ægtefælle, jf. AL § 20, stk. 2.

2.2.2. Indhold

Ved udleveringen af det uskiftede bo består dette som nævnt af ægtefællernes fællesbo, dvs. førstafdøde og den længstlevende ægtefælles bodelsaktiver, jf. AL § 17. AL § 23, regulerer hvilke aktiver, det uskiftede bo omfatter. Da det uskiftede bo er en fortsættelse af ægtefællernes fællesbo, indgår som udgangspunkt alt, hvad den længstlevende ægtefælle ved førstafdødes død ejer og senere erhverver, i det uskiftede bo, for så vidt dette ikke er gjort til fuldstændig særeje, jf. AL § 23, stk. 1. Dermed falder både førstafdødes og længstlevendes fuldstændige særeje uden for det uskiftede bo. Stk. 2-7 regulerer en række undtagelser fra princippet om, at også den længstlevende ægtefælles erhvervelser efter udlevering af det uskiftede bo indgår i dette.³⁰

Skiftes boet i den længstlevende ægtefælles levende live, følger det af henholdsvis AL § 23, stk. 2 og 3, at livsforsikringer, pensionsydelse og lignende ydelser, der tilfalder den længstlevende ægtefælle i anledning af den førstafdøde ægtefælles død og som må antages ikke at være forbrugt, samt længstlevendes egne livsforsikringsordninger, pensionsrettigheder og lignende rettigheder ikke indgår i det uskiftede bo. Modsætningsvist indgår disse ydelser og rettigheder i det uskiftede bo, såfremt det skiftes ved den længstlevendes død. AL § 23, stk. 2, omfatter alle typer af livsforsikringer, herunder ulykkeslivsforsikringer, samt alle typer pensioner og lignende ydelser, der tjener pensionsformål. Baggrunden for bestemmelsen er, at hovedformålet med disse ordninger er at sikre den længstlevende ægtefælles forsørgelse. AL § 23, stk. 3, omfatter alle typer af den længstlevendes egne pensionsrettigheder og lignende rettigheder, der tjener et pensionsformål. Reglen svarer til RVL § 16 a, stk. 1, om skifte ved førstafdødes død, og det må antages, at de typer af rettigheder, der kan udtages, er de samme efter de to bestemmelser. Efter AL § 23, stk. 5, gælder udeholdelsen også for indtægter af og surrogater for de udeholdte beløb.³¹

AL § 23, stk. 3, omfatter alene ydelser, der endnu ikke er kommet til udbetaling. Allerede udbetalte ydelser reguleres i stk. 4. I henhold til AL § 23, stk. 4, indgår således beløb, der er udbetalt fra den længstlevende ægtefælles egne livsforsikringsordninger samt pensionsrettigheder og lignende rettigheder, i det uskiftede bo. Dette gælder dog ikke udbetalinger fra kapitalpensionsrettigheder og lignende rettigheder samt supplerende engangsydelser, som må antages ikke at være forbrugt, medmindre beløbet ved udbetalingen har mistet sin karakter af pensionsopsparing.³² Kravet om, at ydelserne ikke er forbrugt indebærer, at længstlevende ægtefælle fx ikke kan forbruge en forsikringssum og senere kræve, at et hertil svarende beløb ikke skal indgå i boet. Udeholdelsen gælder også her for indtægter af og surrogater for de udeholdte beløb, jf. AL § 23, stk. 5.³³

Om andre end de i stk. 2-5 nævnte af længstlevende ægtefælles uoverdragelige eller i øvrigt personlige rettigheder, finder reglerne om uskiftet bo kun anvendelse i den udstrækning, hvori det er foreneligt med de særlige regler, der gælder for disse rettigheder, jf. AL § 23, stk. 6.

²⁹ Jf. AL-komm. s. 126

³⁰ Jf. Bet. 1473/2006 s. 104, Karnov note 55 til AL, Arv & skifte s. 73

³¹ Jf. Karnov note 57 til AL, AL-komm. s. 151-152 samt Arv & skifte s. 73

³² Et beløb mister sin karakter af pensionsordning, hvis ordningen er blevet udbetalt i utide, og beløbet er blevet beskattet efter pensionsbeskatningslovens § 28, jf. arvelovsudvalgets overvejelser i LFF 2006-12-06 nr. 100.

³³ Jf. Karnov note 58 til AL

Forsørgertabserstatning, som må antages ikke at være forbrugt, indgår efter EAL § 18, stk. 2, ikke i formuefællesskabet mellem ægtefæller ved skifte i anledning af et ægteskabs ophør, og heller ikke hvor et uskiftet bo skiftes i den længstlevende ægtefælles levende live. EAL omfatter kun privatretlige erstatningskrav, men ydelser i henhold til arbejdsskadesikringsloven og ulykkesforsikringsbeløb må antages at være omfattet af analogien af reglen. For at beløb omfattet af EAL § 18, stk. 2, eller analogien heraf ikke skal indgå ved skifte af det uskiftede bo, er det et krav, at længstlevende har sørget for at sikre sig bevis for, at midlerne ikke er forbrugt. Kun selve det beholdne beløb og surrogater herfor kan udtages. Derimod indgår renter og indtægter samt værditilvækst på et surrogat i ligedelingen. En forsørgertabserstatning, der er udbetalt i anledning af førstafdødes død, er ikke nævnt i og dermed ikke omfattet af AL § 23, stk. 2, om forsikringer mv., men er omfattet af stk. 6.³⁴

Erstatning for tabt arbejdsfortjeneste indgår i det uskiftede bo, jf. EAL § 18, stk. 2 og 3.

Endelig følger det af AL § 23, stk. 7, at arv, gave og livsforsikringer samt pensionsydelser og lignende ydelser, som tilfalder den længstlevende ægtefælle fra tredjemand – og dermed i anden anledning end førstafdøde ægtefælles død - ikke indgår i det uskiftede bo, hvis ægtefællen anmoder om skifte inden 3 måneder efter formuegodets modtagelse. Den længstlevende ægtefælle er dog ikke nødsaget til at skifte det uskiftede bo for at holde ydelserne uden for det uskiftede bo, såfremt tredjemand har truffet bestemmelse om, at ydelserne skal være den længstlevende ægtefælles fuldstændige særeje. I et sådant tilfælde følger det i stedet af hovedreglen i AL § 23, stk. 1, 2. led, at ydelserne ikke indgår i det uskiftede bo.³⁵

Såfremt der ved et efterfølgende skifte er tvivl om, hvorvidt et aktiv indgår i det uskiftede bo, formodes aktivet at høre til det uskiftede bo, jf. AL § 33.

3. Det uskiftede bos fordele, ulemper og hensigtsmæssighed

3.1. De forskellige skiftemåder

3.1.1. Boudlæg uden skiftebehandling

Overstiger værdien af boets aktiver efter fradrag af rimelige udgifter til begravelsen, boets behandling og gæld, som er sikret ved pant, ikke 40.000 kr. (2012), jf. bkg. nr. 1118 af 29. november 2011, udlægges boets aktiver uden skiftebehandling som boudlæg, jf. DSL § 18, stk. 1. Boudlæg kan ikke som sådant ses som et alternativ for den længstlevende ægtefælle i og med, at boet *skal* udleveres som boudlæg, såfremt boets værdi er under beløbsgrænsen i DSL § 18, stk. 1. Den længstlevende ægtefælle har således ikke en egentlig valget, jf. T:FA 2003.500V, hvor den længstlevende ægtefælle søgte et boudlæg genoptaget, da uskiftet bo ville indebære en skatteretlig fordel i forhold hertil, men hvor skifteretten afviste begæringen under henvisning til, at skifteretten skal udlevere boet som boudlæg, såfremt betingelserne herfor er opfyldte.

3.1.2. Ægtefælleudlæg

I medfør af DSL § 22, stk. 1, kan et bo udlægges uden skiftebehandling til en længstlevende ægtefælle, hvis ægtefællen – eller dennes værge eller skifteværge – anmoder om det, og der ifølge AL § 11, stk. 1-3, og RVL § 23, intet bliver at udlodde til andre arvinger. Endvidere kræves det, at ægtefællen påtager sig ansvaret for den afdødes gældsforpligtelser. Der er tale om en valget, idet ægtefælleudlæg i modsætning til boudlæg ikke er obligatorisk.

³⁴ Jf. Bet. 1473/2006 s. 106-107, Karnov note 56 til AL samt Arveret s. 87

³⁵ Jf. Arveretten s. 75

Den længstlevende ægtefælle kan således i stedet for at hensidde i uskiftet bo vælge at udtage hele boet i medfør af AL § 11, stk. 2, såfremt boet sammen med den længstlevende ægtefælles fuldstændige særeje, boslod samt eventuelle forsørgertabserstatninger og forsikrings- og pensionsudbetalinger mv. ikke udgør over 680.000 kr. (2012), jf. bkg. nr. 1187 af 12. december 2011. Ægtefælleudlægget i medfør af DSL § 22, kan omfatte både den førstafdødes fælleseje/skilsmisssæreje og fuldstændige særeje. Det er beløbsgrænsen på tidspunktet for dødsfaldet, der skal anvendes³⁶ og værdierne i boet skal opgøres pr. tidspunktet for fremsættelsen af begæringen, jf. U 2006.1017/2V. AL § 11, stk. 2, kan også anvendes af den længstlevende til at opnå en større arveret og udbetale en nedsat arv til den førstafdøde ægtefælles livsarvinger.³⁷

Den længstlevende bliver ejer af de aktiver, der udtages i medfør af AL § 11, stk. 2, og ved at udtage hele boet som ægtefælleudlæg opnår den længstlevende ægtefælle dermed fuld rådighed over boet uden at være undergivet misbrugsregler, idet der ikke skal tages hensyn til den førstafdødes arvinger. I modsætning til et skifte slipper den længstlevende ægtefælle for at skulle udrede arv til den førstafdødes arvinger, hvad enten der er tale om testamentsarv eller legal arv, herunder tvangsarv. Herudover kan den længstlevende frit indgå nyt ægteskab uden at skulle skifte, og den længstlevendes testationskompetence er kun begrænset i forhold til egne livsarvingers tvangsarv.³⁸

Vil den længstlevende ægtefælle undgå, at den førstafdødes livsarvinger skal have arv efter denne, må den længstlevende straks efter at have udtaget boet som ægtefælleudlæg oprette et testamente. Alternativt vil boet som udgangspunkt ved længstlevendes død skulle deles med halvdelen til hver ægtefælles livsarvinger, jf. AL § 16, stk. 2, jf. stk. 1.

Den længstlevendes risiko i form af at skulle påtage sig ansvaret for den førstafdødes gældsforpligtelser begrænses ved kravet om udstedelse af proklama, jf. DSL § 22, stk. 4, og den såkaldte udbakningsregel i DSL § 23. I medfør af udbakningsreglen hæfter den længstlevende ikke for den førstafdødes forpligtelser, hvis det viser sig, at boet er insolvent, når blot boet overgår til behandling ved bobestyrer, og den længstlevende fralægger sig den berigelse, denne har opnået, jf. DSL § 104.

Ved at udtage boet som ægtefælleudlæg slipper den længstlevende for omkostningerne ved et skifte og skal alene betale en skifteafgift på 500 kr., jf. RAL § 36 b, stk. 2, som forfalder ved boets udlevering, jf. RAL § 36 f, stk. 1. Til gengæld beskattes den længstlevende som ved hensidde i uskiftet bo og mister skattefordelene ved at skifte et ikke-skattepligtigt bo, jf. nærmere under afsnit 3.3.3.

3.1.3. Almindeligt privat skifte

I medfør af DSL § 25, stk. 1, forudsætter udlevering til privat skifte, at 1) alle arvingerne anmoder om privat skifte, 2) boet må antages at være solvent, 3) mindst én arving er solvent og kan optræde uden at være repræsenteret ved værge eller skifteværge, 4) afdøde ikke ved testamente har udelukket privat skifte ved at foreskrive bobestyrerbehandling, og 5) afgørende hensyn, fx vedrørende arvingernes solvens, ikke taler imod privat skifte.

Efter boets udlevering råder arvingerne i forening over boets aktiver og træffer i forening beslutning i boets anliggender, jf. DSL § 26, stk. 1.

Fra boets udlevering kan enhver, der har krav mod boet, søge fyldestgørelse i aktiverne, hvis disse ikke er delt mellem arvingerne, jf. DSL § 26, stk. 2. Arvingerne vedstår sig ikke arv og gæld, og hvis arvingerne venter med at dele dødsboets aktiver, indtil en eventuel gæld er betalt, hæfter de ikke for gælden. Arvingerne hæfter derimod personligt og solidarisk for den gæld, der kan kræves dækket i boet, såfremt de helt eller

³⁶ Har boet dog forinden været udlagt til uskiftet bo, er tidspunktet for anmodningen om skifte af det uskiftede bo afgørende.

³⁷ Jf. AL-komm. s. 92 og s. 122 samt Dødsbobeskatning s. 47

³⁸ Jf. AL-komm. s. 91 og s. 122 samt synopsis - ægtefælleudlæg

delvist har delt aktiverne (bortset fra sædvanligt indbo og personlige effekter) uden at sikre opfyldelsen af denne forpligtelse, jf. DSL § 27, stk. 1. I henhold til DSL § 26, stk. 4, kan enhver arving forlange, at boets aktiver bortset fra sædvanligt indbo og personlige effekter ikke deles, før boets gæld er betalt eller behørigt sikret. For at undgå en deling kan det dog være nødvendigt, at boet overgår til bobestyrerskifte.

Proklama skal udstedes i alle boer, der skiftebehandles, jf. DSL § 81, stk. 2, og således også ved privat skifte, jf. DSL § 25, stk. 4. Arvingernes hæftelse begrænses af udbakningsreglen, jf. DSL §§ 29 og 104.

Inden 6 måneder efter dødsdagen skal der indgives en åbningsstatus over boets aktiver og passiver pr. dødsdagen, jf. DSL § 25, stk. 5, og inden boet afsluttes skal der udarbejdes en boopgørelse over boets aktiver og passiver samt indtægter og udgifter i boperioden, jf. DSL § 31, stk. 1. Den seneste skæringsdag, der kan anvendes i opgørelsen, er 1 års-dagen for dødsfaldet, og opgørelsen skal indsendes senest 15 måneder efter dødsdagen i henhold til DSL § 32.

Skifteretten kan i medfør af DSL § 31, stk. 2, tillade, at en endelig opgørelse vedrørende en endnu ikke oppebåret indtægt, et betinget eller omtvistet krav eller andre nærmere afgrænsede dele af boet henskydes til tiden efter boets slutning, jf. U 2011.2834Ø, hvor landsretten tillod udsættelse af skæringsdagen for en fast ejendom med henvisning til en redegørelse for salgsbetræbelserne, som var fremsendt af de privatskiftende arvingers advokat.

Ved privat skifte udgør skifteafgiften som udgangspunkt 2.500 kr., jf. RAL § 36 b, stk. 5. Er der dog tale om, at boets nettoformue efter boopgørelsen overstiger 1.000.000 kr., skal der betales en yderligere afgift på 6.500 kr., jf. RAL § 36 c. Arvingernes hæftelse for afgiften er personlig og solidarisk, jf. RAL § 36 g, stk. 2.

3.1.4. Forenklet privat skifte

I enkelte tilfælde er det muligt at skifte boet ved forenklet privat skifte. I medfør af DSL § 33, stk. 1, kan et bo således udleveres til forenklet privat skifte, såfremt betingelserne for privat skifte er opfyldt og 1) der hverken skal betales bo- eller tillægsafgift, 2) ingen arving eller legatar er repræsenteret ved værge eller skifteværge, 3) boet ikke er skattepligtigt, 4) afdøde ikke drev selvstændig virksomhed, og 5) der ikke i boet er af- eller nedskrivningsberettigede aktiver.³⁹

Den afgiftspligtige nettobeholdning pr. dødsdagen, jf. DSL § 35, stk. 3, skal således være mindre end bundfradraget efter BAL § 6, stk. 1, litra a, dvs. mindre end 264.100 kr. (2012). Eftersom den længstlevende er afgiftsfritaget, jf. BAL § 3, stk. 1, litra a, er det kun livsarvingernes andel ved skifte mellem den afdødes ægtefælle og livsarvinger, der ikke må overstige bofradraget. Har den førstafdøde testeret mest muligt til fordel for den længstlevende, vil livsarvingernes andel være reduceret til 1/8 af den førstafdødes formue, og det er således blot denne del, der ikke må overstige bundfradraget. Dette medfører, at selv boer på over 2 millioner kr. – dvs. inden for 8 x bundfradraget – vil kunne opfylde betingelsen i DSL § 33, stk. 1, nr. 1.⁴⁰

Da boet ikke må være skattepligtigt, jf. DSL § 33, stk. 1, nr. 3, må hverken brutto- eller nettoaktiverne på skæringsdagen, dvs. dødsdagen, jf. DSL § 35, stk. 3, overstige 2.595.100 kr. (2012), jf. DSKL § 6, stk. 1. Beløbsgrænserne gælder den samlede værdi af fællesboet og afdødes fuldstændige særeje, såfremt afdøde var gift.⁴¹

Det forenkledede private skifte medfører sædvanligvis mindre arbejde end almindeligt privat skifte, eftersom der ikke behøves at blive udarbejdet en boopgørelse, men alene en åbningsstatus, der samtidig er en endelig boopgørelse, jf. DSL §§ 33, stk. 3, og 35, stk. 1.

³⁹ Er den længstlevende eneste arving i boet, kan boet udleveres til forenklet privat skifte i medfør af DSL § 34.

⁴⁰ Jf. Karnov note 199 til DSL

⁴¹ Jf. Karnov note 203 til DSL

Skifteteknisk set må boer, der udleveres til forenklet privat skifte, anses for afsluttet i forbindelse med udleveringen. Dermed er det alene boforholdene på udleveringstidspunktet, der er afgørende og en forøgelse af værdien af den aktivmasse, der er udleveret i forbindelse med boets berigtigelse, umiddelbart efter udleveringen, medfører derfor ikke, at skifteretten skal genoptage boet og udlevere det til anden behandlingsmåde. I skattemæssig henseende skal boet betragtes som afsluttet pr. dødsdagen. Det er således forholdene på dødstidspunktet som skæringsdag, jf. DSL § 35, stk. 3, der er afgørende for værdiansættelser af boets aktiver og passiver, og dermed tillige for, hvorvidt betingelserne for at udlevere boet i relation til reglerne om boafgifter og skattepligt er opfyldt. Da boet anses for værende afsluttet på dødsdagen, er der ved forenklet privat skifte ingen boperiode. En ulempe herved kan være, at arvingerne ikke kan benytte de lempelige skatteregler, der gælder for salg af boets aktiver under boperioden og for beslutning af boets indtægter, jf. nærmere under afsnit 3.3.3. Ønsker arvingerne en senere skæringsdag, fx for at undgå skattepligt af kursstigninger, må de i stedet vælge almindeligt privat skifte.⁴²

Også ved forenklet privat skifte er udstedelse af proklama obligatorisk, jf. DSL § 33, stk. 2, jf. § 25, stk. 4. Arvingernes hæftelse er lig det almindelige private skifte, jf. DSL § 33, stk. 2, jf. § 27, stk. 2 og også her er der mulighed for udbakning i henhold til DSL § 29.

Skifteafgiften udgør ved forenklet privat skifte 1.000 kr., jf. RAL § 36 b, stk. 3.

3.1.5. Bobestyrerskifte, herunder insolvensbehandling

I medfør af DSL § 36, skal der ske skifte ved bobestyrer, såfremt 1) blot én arving kræver det, 2) boet må antages at være insolvent, 3) alle arvinger er enten repræsenteret ved værge eller skiftewærge eller insolvente, 4) afdøde har foreskrevet det i testamente, 5) der ikke findes arvinger i boet eller det er usikkert, hvem der er arvinger, eller 6) skifteretten træffer bestemmelse derom eller der ikke inden rimelig tid har kunnet træffes bestemmelse om anden behandling af boet.

Der kan være tale om en testamentsindsat bobestyrer eller en autoriseret bobestyrer udpeget af skifteretten, jf. DSL § 37, stk. 1.

Ved bobestyrerskifte bliver bobestyreren ved en skifteretsattest legitimeret til at råde over boets aktiver. Efter udleveringen af boet tager bobestyreren i fornødent omfang boets aktiver i forvaring eller sikrer disse mod uberettigede dispositioner, herunder ved tinglysning på boets faste ejendom, jf. DSL § 44.⁴³

Bobestyreren træffer alle afgørelse vedrørende bobehandlingen, dog skal væsentlige beslutninger forelægges arvingerne, inden der træffes en afgørelse, jf. DSL § 53, stk. 1. Opnås der ikke enighed blandt arvingerne, træffer bobestyreren en beslutning ud fra det foreliggende grundlag.

Udelukkelse af individualforfølgning i form af retssag mod boet samt udlæg og arrest i boets aktiver i henhold til DSL §§ 9 og 10, fra dødsfaldet og indtil der er truffet beslutning om boets behandlingsmåde, videreføres under boets behandling ved bobestyrer, jf. DSL § 51. I stedet skal fordringer og andre krav anmeldes til bobestyreren, der forestår en prøvelse heraf.⁴⁴

Proklama skal udstedes, jf. DSL §§ 46, stk. 1, og når fristen på 8 uger er udløbet, udarbejder bobestyreren en åbningsstatus over samtlige boets aktiver og passiver med værdiangivelser pr. dødsdagen, jf. DSL § 52, stk. 1.

Bobestyreren skal udarbejde boopgørelse med skæringsdag senest 2 år efter dødsfaldet, jf. DSL § 66.

⁴² Jf. Karnov note 200, 226 og 227 til DSL

⁴³ Jf. Familie- og arveret s. 229

⁴⁴ Jf. Familie- og arveret s. 229

Såfremt et bo er insolvent, træffer skifteretten afgørelse om insolvensbehandling og udpeger bobestyrer, jf. DSL § 69.

Skifteafgiften er den samme som ved privat skifte, dvs. 2.500 kr. samt yderligere 6.500 kr., hvis boets nettoformue efter boopgørelsen overstiger 1.000.000 kr. Afgiften udredes i boer, der behandles ved bobestyrer, af boets midler, og bobestyreren hæfter for afgiftens betaling, jf. RAL § 36 h. En ekstra udgift ved bobestyrerskiftet er honoreringen af bobestyreren.

3.2. Fordele ved uskiftet bo

3.2.1. Enkel, hurtig og billig bobehandling

Når valget er faldet på det uskiftede bo, er det eneste, der rent skifteteknisk kræves af den længstlevende en begæring til skifteretten, jf. AL § 20.

Herudover kræves der ikke andre formaliteter end indrykning af proklama, jf. DSL § 24, stk. 4, betaling af retsafgift på 500 kr., jf. RAL § 36 b, stk. 2, og indgivelse af formueoversigt til skifteretten inden 6 måneder efter dødsfaldet, jf. AL § 22, stk. 1.

Bortset fra retsafgiften på 500 kr. og eventuelle udgifter til udarbejdelse af formueoversigt, slipper den længstlevende dermed også for omkostningerne ved et skifte.

En særlig fordel ved det uskiftede bo er således, at det ligesom ægtefælleudlæg er en enkel bobehandlingsform.

3.2.2. Rådighed over det uskiftede bos midler mm.

Den væsentligste fordel ved det uskiftede bo findes i AL § 24, stk. 1, hvorefter den længstlevende ægtefælle i levende live udøver en ejers rådighed over det uskiftede bo - dog uden at være egentlig ejer. Hermed opnår den længstlevende ved udleveringen til uskiftet bo ret til at råde over hele boet med de begrænsninger, der følger af misbrugsreglerne i AL §§ 29-31, jf. nærmere under afsnit 3.3.1.1. Dette medfører, at den længstlevende ægtefælle - så længe det ikke indebærer misbrug - kan forbruge likvide midler, sælge boets aktiver, pantsætte fast ejendom, forære aktiver væk osv. Kort sagt: den længstlevende kan disponere over hele fællesformuen.⁴⁵

Det uskiftede bo indebærer således en mulighed for den længstlevende for at fortsætte økonomisk med sin og afdødes fællesformue og derved undgå fx at måtte optage lån for at kunne beholde en evt. ejerbolig. Via det uskiftede bo indtræder den længstlevende ægtefælle i den førstafdødes rettigheder og opnår som udgangspunkt samme retsstilling, som den førstafdøde havde.⁴⁶

Den længstlevendes rådighed begrænser sig til ”i levende live”. Testamentarisk kan den længstlevende ægtefælle i medfør af AL § 24, stk. 2, kun råde over så stor en del af det uskiftede bo, som falder i arv efter denne. Dette vil blive nærmere behandlet under afsnit 3.3.1.2.2.

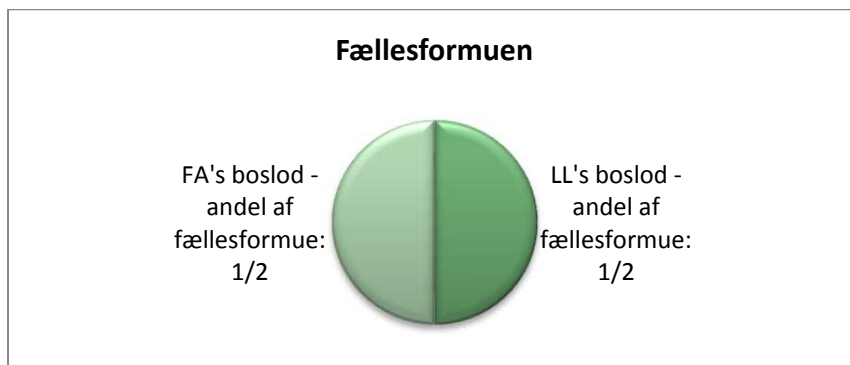
Muligheden for at råde over det tidligere fællesbo opstår ved, at arvefaldet efter den førstafdøde ægtefælle udskydes. Udskydningen af arvefaldet indebærer, at arven efter førstafdøde til livsarvingerne og den længstlevende ægtefælle ikke er faldet, men derimod forventet, hvorfor der stadig gælder et overlevelseskra, jf. AL § 28, stk. 1. Arvefaldet udskydes til den længstlevende ægtefælles død eller til det tidspunkt, hvor anmodning om skifte af det uskiftede bo fremsættes. Herved undgår den længstlevende ægtefælle at skulle

⁴⁵ Jf. AL-komm. s. 157

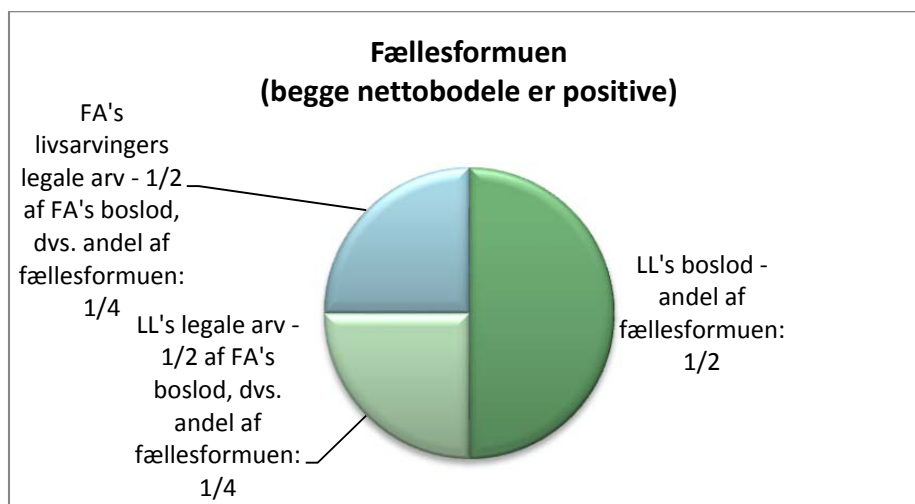
⁴⁶ Jf. AL-komm. s. 121 og 157

udrede arv til livsarvingerne – forudsat at den førstafdøde ikke har truffet bestemmelse om dette i et testamente - og kan i stedet overtage rådigheden over hele fællesboet.⁴⁷

At den længstlevende ægtefælle undgår at skulle udrede arv til livsarvingerne, indebærer almindeligvis, at der endnu ikke skal udredes 1/4 af den samlede fællesformue til livsarvingerne.

Det skal pointeres, at alene solvente bodele indgår ved boslodsberegningen.

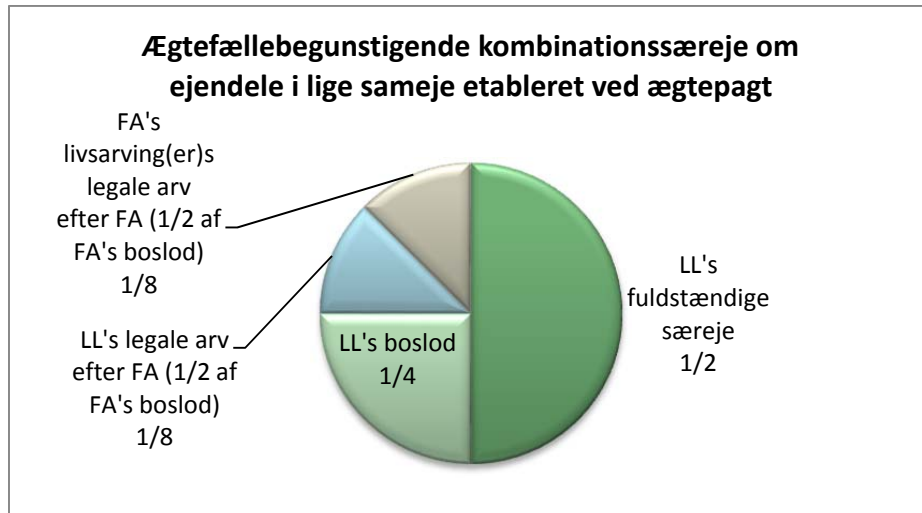

Det, der falder i arv efter den førstafdøde ægtefælle, er dennes boslod samt eventuelle særeje. Heraf arver henholdsvis den længstlevende ægtefælle og livsarvingerne halvdelen hver, jf. AL § 9, stk. 1, forudsat der ikke er truffet bestemmelse ved testamente. Af det samlede fællesbo udgør livsarvingernes legale arv således 1/4 (svarende til halvdelen af den førstafdøde ægtefælles boslod). Den længstlevende tager dog kun arv efter den førstafdøde, såfremt der skiftes i den længstlevendes levende live, jf. AL § 28, stk. 2.⁴⁸

Har ægtefællerne imidlertid tilrettelagt deres formueordning med to lige store kombinationssærejer, dvs. skilsmisssæreje, der bliver fuldstændigt særeje for den længstlevende ægtefælle, jf. RVL § 28, stk. 2, skal førstafdødes livsarvinger kun arve 1/8 af den samlede formue.

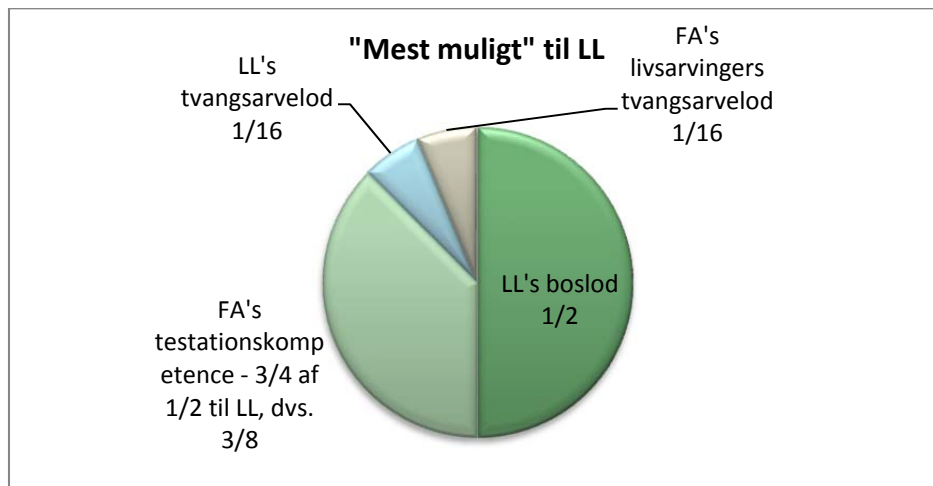
⁴⁷ Jf. Bet. 1473/2006, s. 101 samt Arveretten s. 65 og 81

⁴⁸ Jf. Karnov note 2 og 18 til AL samt Arveret s. 55

Den længstlevendes skilsmisssæreje bliver således fuldstændigt særeje ved den førstafdødes død. Den førstafdødes skilsmisssæreje er derimod fælleseje på dødsboskiftet, hvorfor der skal beregnes boslod af denne halvdel af den samlede formue til den længstlevende. Den længstlevende vil derfor i en sådan situation på et skifte kunne opnå 7/8 af den samlede formue.

Har ægtefællerne i stedet begunstiget hinanden mest muligt ved testamente, vil den førstafdødes livsarvingers arv blive reduceret til tvangsarven, som udgør 1/16 af den samlede formue, hvorefter den længstlevende ægtefælle kan udtage 15/16.

I medfør af AL § 5, stk. 1, er livsarvingerne tvangsarvinger mht. 1/4 af deres legale arv. Da den længstlevende ligeledes er tvangsarving for 1/4 af sin legale arv, efterlader dette den førstafdøde med en testationskompetence på 3/4.

Den længstlevende ægtefælle kan således ved et skifte udtage 15/16 af den samlede formue.

Har ægtefællerne både etableret ægtefællebegunstigende kombinationssæreje samt begunstiget hinanden mest muligt ved testamente, vil førstafdødes livsarvinger kun arve 1/32 af den samlede formue. På et skifte vil den længstlevende således kunne udtage 31/32, dvs. eget særeje 1/2, boslod 1/4 samt arv 7/32 (testeret arv 3/16 (3/4 af 1/4) samt tvangsarvelod 1/32). I disse tilfælde er fordelene ved uskiftet bo således relativt lille.

Omvendt vil den førstafdøde også kunnet have testeret mest muligt til livsarvingerne og dermed sikret dem 7/8 i arv efter sig, mens den længstlevendes arv ville være reduceret til tvangsarven på 1/8. Ved en sådan

testation ville livsarvingerne kunne sikres 7/16 af det samlede fællesbo, hvilket i det givne tilfælde ville kunne tale for et uskiftet bo.

3.2.3. Der kan skiftes når som helst

Det uskiftede bo har en vis fleksibilitet i medfør af AL § 26, stk. 1. I bestemmelsen er det udtrykkeligt præciseret, at den længstlevende ægtefælle kan vælge når som helst at skifte med livsarvingerne eller enkelte af dem og forblive i uskiftet bo med de øvrige. Det er uden betydning, om der er tale om skifte med fælles livsarvinger eller særlivsarvinger. Herudover fremgår det af forarbejderne til bestemmelsen, jf. Bet. 1473/2006, s. 454, at den længstlevende ægtefælle endvidere over for samtlige arvinger kan skifte boet delvist, således at kun en del af deres arv bliver udbetalt. En sådan fremgangsmåde er forudsat ved DSKL § 58, stk. 2, 1. pkt., der lader de skatteretlige regler afhænge af, om en eller flere livsarvinger er udskiftet total, eller om der blot er sket et delvist skifte med en eller flere eller samtlige arvinger, uden at nogen af dem er udskiftet helt.⁴⁹

AL § 26, stk. 1, medfører, at den længstlevende ægtefælle kan vælge det for sig selv mest gunstige tidspunkt at skifte på. Er boet fx nået under beløbsgrænsen i AL § 11, stk. 2, har den længstlevende således mulighed for at udtage hele boet efter denne bestemmelse, uanset at dette medfører, at særlivsarvingerne kan blive frataget hele deres arv.

Et skifte af det uskiftede bo i levende live vil for den længstlevende ægtefælle indebære, at denne tager arv efter den førstafdøde i modsætning til skifte ved længstlevendes død, jf. AL § 28, stk. 2. Ved således at skifte med den førstafdødes særlivsarvinger i levende live har den længstlevende ægtefælle mulighed for at efterlade sig en større arv til de fælles livsarvinger eller egne særlivsarvinger og en eventuel samlever kan tilsvarende blive det mere begunstiget ved et testamente til fordel for denne.⁵⁰

Det at skifte det uskiftede bo er dog ikke altid helt uden ulemper for den længstlevende ægtefælle, hvilket vil blive nærmere behandlet under afsnit 3.3.5.

3.2.4. Overtagelse af realkreditlån

Uskiftet bo har den særlige fordel for ægtefæller med fast ejendom, at den længstlevende ikke skal kreditvurderes af realkreditinstituttet for gældsovertagelse af et eventuelt realkreditlån. Selvom den førstafdøde måske i sin tid optog lånet, overtager den længstlevende det således blot. Anderledes forholder det sig, såfremt den længstlevende vælger at skifte boet. I denne situation skal den længstlevende først godkendes af realkreditinstituttet for at kunne overtage det af førstafdøde optaget realkreditlån. Hos en af de største aktører på det danske realkreditmarked, Realkredit Danmark, indebærer dette, at den længstlevendes økonomi skal godkendes ud fra realkreditinstituttets krav til rådighedsbeløbet (Realkredit Danmark: 6.000 kr. til en voksen) og herudover skal den længstlevende have råd til et fastforrentet lån med afdrag. Eftersom et bo i medfør af AL § 19, stk. 1, ikke kan udleveres til uskiftet bo, såfremt den længstlevende ikke i sin bodel og sit fuldstændige særeje råder over tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser, må den længstlevende som har valgt mellem uskiftet bo og skifte dog typisk også kunne godkendes af realkreditinstituttet til overtagelse af lånet. Et problem kan imidlertid opstå for ægtefæller, der har afdragsfrie lån eller rentetilpasningslån. Hvis økonomien kun lige hænger sammen med den valgte låntype, vil den længstlevende ikke i disse tilfælde kunne godkendes, da skiftet medfører, at den længstlevende nu skal have råd til den yderligere økonomiske belastning, som et fastforrentet lån med afdrag må antages at medføre.⁵¹

⁴⁹ Jf. Karnov note 64 til AL samt AL-komm. s. 163-164

⁵⁰ Jf. AL-komm. s. 163

⁵¹ Kilde: Senior Kreditkonsulent Jakob Ulrik Jensen, Danske Bank. Der er tale om retningslinjer inden for Danske Banks realkreditinstitut, Realkredit Danmark. Lempelige retningslinjer i andre realkreditinstitutter kan således forekomme.

Ligeledes henviser Alex Nymark i FM 1-2006-733043 skifteretterne til i særlige tilfælde at råde den længstlevende til uskiftet bo eller at opfordre denne til indhentelse af forhåndsgodkendelse hos realkreditinstituttet. Således redegøres der i artiklen for, at kreditforeningerne i modsætning til uskiftet bo betragter ægtefælleudlæg efter DSL § 22, som ejerskifte i de tilfælde, hvor den førstafdøde stod som ejer af den belånte ejendom. Alex Nymark anfører, at ægtefælleudlæg

”..kan selvsagt navnlig komme på tale, hvor afdødes ejendom var uden væsentlig friværdi, hvilket enten kan skyldes låneomlægning kort tid før dødsfaldet, køb af ejendommen kort tid før dødsfaldet, eller konkrete forhold såsom væsentlig forurening eller andet skidt. Hvis efterlevende ægtefælle kun har sin pension eller efterløn, vil hun ikke kunne godkendes i forbindelse med en ansøgning om gældsovertagelse, og i værste fald kan det så ende med, at hun må gå fra hus og hjem.”

I dag er huspriserne generelt faldet,⁵² og der kan derfor være grund til større bevågenhed på dette område.

3.3. Ulemper ved uskiftet bo

3.3.1. Begrænsninger i længstlevendes rådighed over det uskiftede bos midler

3.3.1.1. Reglerne om misbrug

Den længstlevende ægtefælles rådighed over det uskiftede bos midler er ikke fuldstændig fri. I sin rådighed over boet er den længstlevende ægtefælle således begrænset af reglerne i AL §§ 29-32, hvorefter førstafdødes livsarvinger kan indbringe spørgsmål om misbrug mv. for skifteretten.⁵³

Herudover må den længstlevende ægtefælle, som sidder i uskiftet bo, i et vist omfang tåle, at livsarvingerne får indsigt i vedkommendes økonomiske forhold. Således skal skifteretten i henhold til AL § 22, stk. 5, efter anmodning udlevere et eksemplar af formueoversigten til livsarvingerne. Ligeledes kan skifteretten i henhold til AL § 29, stk. 3, pålægge den længstlevende at give oplysninger om sine dispositioner over boets formue, i tilfælde af at en livsarving gør gældende, at der foreligger misbrug.⁵⁴

3.3.1.1.1. Misbrug

Den længstlevende ægtefælle har som nævnt i medfør af AL § 24, en ejers rådighed over det uskiftede bo. Da den længstlevende ægtefælle dog ikke er egentlig ejer af det uskiftede bo, medfører dette på den ene side, at den længstlevende ægtefælle kan råde over det uskiftede bo, fx sælge aktiver, stille sikkerhed, men på den anden side skal tage hensyn til førstafdødes ægtefælles livsarvinger, eftersom den længstlevende ægtefælle også råder over livsarvingernes potentielle arv efter den førstafdøde. På denne baggrund er der indsat en misbrugsregel i AL § 29.⁵⁵

Den længstlevende ægtefælle skal efter AL § 29, stk. 1, skifte med den eller de livsarvinger, som forlanger dette, såfremt den længstlevende ægtefælle ved misbrug af sin rådighed over det uskiftede bo væsentligt har

⁵² Ifølge DK statistik 2011 - ejendomssalg er priserne for enfamiliehuse i almindelig fri handel i Østdanmark faldet med ca. 25 % siden 2006. I Vestdanmark er priserne i samme periode faldet med ca. 5 %.

⁵³ Jf. Arveretten s. 65

⁵⁴ Jf. AL-komm. s. 122

⁵⁵ Jf. Arveretten s. 75

formindsket dette, eller der er fremkaldt nærliggende fare for en sådan formindskelse. Der skal foreligge et misbrug – det er ikke tilstrækkeligt, at boet er blevet væsentligt formindsket.⁵⁶

I AL § 29, stk. 2, præciseres, hvad der navnlig skal anses som misbrug. Der er således alene tale om eksemplifikationer. Der nævnes uforvarselige spekulationsforretninger, urimeligt forbrug, tegning af en uforholdsmæssig stor pensions- eller forsikringsordning og ydelse af gaver eller andre begunstigelser, der står i misforhold til det uskiftede bos formue.⁵⁷

Der skal i det enkelte tilfælde foretages en vurdering af, om der kan siges at være tale om misbrug. Heri vil en afvejning af det uskiftede bos samlede formue over for fx størrelsen af en nytegnede pensionsordning kunne indgå. Et forbrug, der har til formål at forsøge den længstlevende ægtefælles og børnenes tilværelse, herunder højne sin levestandard og gøre ting, som der måske ikke var råd til, mens den førstafdøde ægtefælle levede, betragtes som udgangspunkt ikke som værende misbrug, jf. T:FA 2007.202V, hvor der ved istandsættelse af bolig, skift af bil og gaver til arving ikke blev statueret misbrug. Dette under hensynstagen til, at den længstlevende ægtefælle sammen med førstafdøde i større eller mindre grad har deltaget i tilvejebringelsen af fællesformuen, der nu udgør det uskiftede bo. Der er her således tale om den samme hensynstagen, som Viggo Bentzon i 1931 fremhævede som en begrundelse for muligheden for at hensesidde i uskiftet bo, jf. afsnit 2.1. Et eksempel på at det ligeledes er tvivlsomt, i hvilket omfang den længstlevendes unkladelser kan udgøre et misbrug af det uskiftede bo er U 2004.2562Ø:

I U 2004.2562Ø overtog den længstlevende ved den førstafdødes død i 1959 boet med en formue på ca. 3.900.000 kr. til uskiftet bo. I 2002 var formuen godt 10.000.000 kr. En fælles livsarving forlangte boet skiftet under henvisning til, at boet efter udviklingen i forbrugerprisindekset burde have en værdi af 41.000.000 kr. i 2002 og således ved misbrug var væsentligt formindsket af den længstlevende. Landsretten udtalte bl.a., at det hverken efter lovens ordlyd eller forarbejder kan karakteriseres som misbrug, at længstlevende unklader at sikre en opretholdelse af købekraften af formuen i det uskiftede bo, og fandt i øvrigt ikke, at der var tale om misbrug.

Den længstlevende har så at sige ret til at ”spise formuen op”. For at der kan statueres misbrug, skal der som udgangspunkt være tale om et egentligt ekstravagant eller meningsløst forbrug. Egentlig afhængighed i form af ludomani, alkoholisme eller narkomani kan medføre et ekstraordinært stort forbrug, og i disse tilfælde er det nærliggende at statuere misbrug.⁵⁸

Er der tale om en disposition, der ikke har karakter af forbrug, må det antages, at målestokken for misbrug er mindre. Ved gaver kræves for statuering af misbrug, at gavens størrelse står i misforhold til det uskiftede bos formue og at ydelsen af gaven indebærer et formuetab for det uskiftede bo. Hvor vanskelig misbrugsvurderingen i denne forbindelse kan være, fremgår af U 2009.2258V:

I dommen blev en gave ydet i forbindelse med overdragelse af gård til én ud af fire livsarvinger ikke omstødt. Ved gaveoverdragelsen havde længstlevende efter sigende en egenkapital på godt 2.500.000 kr. Salgsværdien af det væsentligste aktiv blev dog ved landsretten nedsat med 200.000 kr. og herudover havde længstlevende ved overdragelsen skattebesparelse og sparede salgsomkostninger. Landsretten anslog gavemomentet til omkring 800.000 kr. og fandt, at gaveoverdragelsen skulle ses i sammenhæng med en tidligere overdragelse af slægtsgården til livsarvingen. Landsretten fandt, at en række omstændigheder skulle tillægges vægt ved misbrugsvurderingen, herunder at livsarvingen i en ung alder med kort varsel havde måttet overtage driften af slægtsgården, at dennes hjælp havde haft betydning for ikke blot den længstlevende, men også de mindre søskende, og at dennes bistand havde været en forudsætning for, at gården havde kunnet forblive i familiens eje. Herudover måtte det lægges til grund, at livs-

⁵⁶ Jf. AL-komm. s. 177

⁵⁷ Jf. Arveretten s. 75

⁵⁸ Jf. Karnov note 70 til AL samt Arveretten s.76-77

arvingen ved køb af den første halvdel af slægtsgården havde betalt en ikke ubetydelig pris, for at den længstlevende, der var uden uddannelse, ikke skulle søge arbejde uden for hjemmet. Ved overtagelse af anden halvdel havde livsarvingen givet arveafkald for sig og sine livsarvinger. Endelig lagde landsretten vægt på, at livsarvingen havde ydet et væsentligt bidrag ved opførelse af den længstlevendes nye hus, og at denne bistand havde en ikke ubetydelig værdi, ligesom den længstlevende også havde givet de andre livsarvinger en række gaver. Efter en samlet vurdering var der herefter ikke tilstrækkeligt grundlag for at anse den længstlevendes disposition over det uskiftede bo for et sådant misbrug, at gaveoverdragelsen kunne omstødes som en uforholdsmæssig gave efter AL § 31, jf. § 29, stk. 2.

Det kan endvidere til tider volde vanskeligheder at drage en klar skillelinje mellem forbrug og gaver. Et eksempel kan være, hvis længstlevende ægtefælle inviterer sin nye kæreste med på en jordomrejse med alt betalt. Her må gavesynspunktet antages at slå igennem.⁵⁹

Bevisbyrden for misbrug ligger hos livsarvingerne, dog således at den længstlevende ægtefælle efter skifterettens bestemmelse som nævnt skal medvirke i form af tilvejebringelse af oplysninger mv. med henblik på at klarlægge karakteren af længstlevendes dispositioner, jf. AL § 29, stk. 3. Er der således forsvundet væsentlige aktiver fra boet, som den længstlevende ikke kan redegøre for baggrunden for, kan det komme den længstlevende til skade, jf. her T:FA 2004.193V hvor landsretten statuerede misbrug efter et bo med en formue på ca. 781.000 kr. på under 2 år efter den førstafdødes død var nedbragt med ca. 444.000 kr. Ca. 285.000 kr. heraf var anvendt til gaver til børn og børnebørn, mens der ikke var redegjort på fyldestgørende måde for det resterende beløb.⁶⁰

Løftes bevisbyrden af livsarvingerne skal boet normalt tages under behandling som et bobestyrerbo. Da der kan være spørgsmål om vederlagskrav eller omstødelse, kan den længstlevende ægtefælle ikke uden videre få boet udlagt efter AL § 11, stk. 2, eller som boudlæg efter DSL § 18, selvom boets værdi nu er under en af disse grænser.⁶¹

Skifteretten har i medfør af DSL § 75, stk. 2, mulighed for at fratage den længstlevende ægtefælle rådigheden over aktiver, der er fælleseje, såfremt en livsarving får medhold i sin påstand om, at det uskiftede bo skal skiftes som følge af, at længstlevende ægtefælle har misbrugt dette. I henhold til bestemmelsen skal der foreligge en nærliggende risiko for, at den længstlevende ægtefælle på utilbørlig måde vil disponere til skade for boet.

I praksis ses, at den længstlevendes forbrug jævnlige giver anledning til beskyldninger om misbrug fra arvingernes side, hvilket ikke er så mærkeligt, når der tænkes på, at det er livsarvingernes potentielle arv, der rades over. Penge mellem mennesker – familie eller ej – kan om noget give anledning til konflikter. Selvom en anmodning om skifte på grundlag af misbrug kun sjældent bliver taget til følge, kan bare det, at der rejses tvivl, da også forvolde store splittelser i de fleste familier og være ganske ubehageligt for den længstlevende. Ved i stedet at have skiftet ville den længstlevende slippe for på denne måde at blive ”åndet i nakken” af livsarvingerne.

3.3.1.1.2. Vederlag

AL § 30, er bygget over de principper for vederlagskrav, der findes i RVL § 23, og regulerer den længstlevendes dispositioner over det uskiftede bo, vedkommendes særeje samt personlige og uoverdragelige rettigheder.⁶²

⁵⁹ Jf. Karnov note 70 til AL samt Arveretten s. 77

⁶⁰ Jf. AL-komm. s. 177

⁶¹ Jf. AL-komm. s. 176

⁶² Jf. Familieret og engagement s. 221

I medfør af AL § 30, stk. 1, kan enhver livsarving således, når boet skiftes – i længstlevendes levende live eller ved dennes død - kræve vederlag af det beholdne bo eller om fornødent for halvdelen af det manglende beløb af den længstlevendes fuldstændige særeje, såfremt den længstlevende ved misbrug af sin rådighed over det uskiftede bo væsentlig har formindsket dette. Retten til vederlagskravet tilkommer ”enhver livsarving” og udelukkende de livsarvinger, der fremsætter krav om vederlag, vil kunne opnå dette.⁶³

Der gælder ikke nogen frist for fremsættelse af vederlagskrav efter AL § 30. Hvorvidt der er tale om misbrug afgøres af skifteretten, jf. DSL § 89, stk. 1, nr. 1, efter samme kriterier som efter AL § 29. En fare for formindskelse er ikke tilstrækkeligt, for at der kan kræves vederlag – der skal rent faktisk være sket en væsentlig formindskelse. Også her ligger bevisbyrden hos livsarvingen. Den længstlevende ægtefælle behøver dog ikke slippe så let. I medfør af DSL § 92 kan skifteretten således pålægge den længstlevende – og andre – at fremlægge dokumenter og afgive forklaring under vidneansvar.⁶⁴

Selve formålet med vederlagskravet er, at livsarvingerne så vidt muligt stilles, som om misbruget ikke har fundet sted. I form af vederlagskravet skal den førstafdødes boslod således udgøre det samme beløb, som den ville have gjort, havde misbruget ikke fundet sted. I første omgang må vederlaget hentes i den længstlevendes boslod, og såfremt dette ikke er muligt, i den længstlevendes arv efter den førstafdøde, hvis boet skiftes, imens den længstlevende lever. I medfør af AL § 30, stk. 1, 2. pkt. kan der om fornødent kræves vederlag for halvdelen af det manglende beløb af ægtefællens fuldstændige særeje.⁶⁵

Eks. LL er i uskiftet bo med FA's særlivsarving S og har ved misbrug formindsket boet med 800.000 kr. Boet udgør nu 400.000 kr. LL har et fuldstændigt særeje på 300.000 kr. Boet skiftes ved LL's død. Som følge af misbruget kan der rettes et vederlagskrav på 800.000 kr. Det er her kun muligt at opnå et vederlag på 400.000 kr. i det beholdne uskiftede bo. Imidlertid kan et vederlag for halvdelen af det resterende beløb på 400.000 kr., dvs. 200.000 kr., hentes i LL's fuldstændige særeje. Herefter udgør FA's boslod 600.000 kr., som falder i arv til S, mens LL's arvinger arver de resterende 100.000 kr. af det fuldstændige særeje.

Skiftes det uskiftede bo i den længstlevende ægtefælles levende live, skal der tages højde for den længstlevendes ret til suppleringsarv efter AL § 11, stk. 2.⁶⁶

Eks. LL er i uskiftet bo med FA's særlivsarving S og har ved misbrug formindsket boet med 120.000 kr. Boet udgør nu 680.000 kr. LL har ikke noget særeje, og der er ikke kommet forsikrings- eller pensionsydelse mv. til udbetaling som følge af FA's død. Boet skiftes i LL's levende live. LL kan ikke ved misbrug forøge sin arv og kan derfor ikke benytte sig af AL § 11, stk. 2, til at udtage hele boet. Efter der er taget højde for vederlagskrav på 120.000 kr., udgør FA's boslod 400.000 kr. og LL's boslod 280.000 kr. FA's boslod skal som udgangspunkt deles med 200.000 kr. til hver af S og LL. Havde misbruget ikke fundet sted, ville LL dog kunne have udtaget 680.000 kr., jf. AL § 11, stk. 2 (2012), og S ville alene have arvet 120.000 kr. Da S ikke skal stilles bedre som følge af misbruget, må LL kunne udtage 560.000 kr. af boet, mens S arver 120.000 kr.

Vederlagskravet indebærer, at der sker en overførsel af aktiver fra den længstlevende eller dennes arvinger til den førstafdødes arvinger. Vederlagskravet kan dog ikke gøres gældende til skade for kreditorerne og forudsætter således, at den længstlevende er solvent.⁶⁷

I medfør af AL § 30, stk. 2, 1. pkt., kan en livsarving endvidere kræve vederlag, hvis den længstlevende ægtefælle har anvendt midler af det uskiftede bo til erhvervelse eller forbedring af sit fuldstændige særeje eller

⁶³ Jf. Karnov note 71 til AL

⁶⁴ Jf. Karnov note 71 til AL samt AL-komm. s. 181-182

⁶⁵ Jf. Karnov note 71 til AL samt AL-komm. s. 182-183

⁶⁶ Jf. Karnov note 71 samt AL-komm. s. 183

⁶⁷ Jf. AL-komm. s. 183-184

sine rettigheder omfattet af RVL § 15, stk. 2, der ikke indgår i delingen ved skifte af det uskiftede bo. Vederlag i henhold til AL § 30, stk. 2, kræver ikke, at der foreligger misbrug fra den længstlevendes side. Alene det, at der er overført midler fra det uskiftede bo til det fuldstændige særeje eller til rettigheder som ved skifte kan holdes uden for det uskiftede bo, er tilstrækkeligt.⁶⁸

AL § 30, stk. 2, 2. pkt., indebærer imidlertid, at der ikke kan kræves vederlag for den længstlevendes anvendelse af midler fra det uskiftede bo til erhvervelse eller forbedring af pensionsrettigheder og lignende rettigheder, som er omfattet af RVL § 16 a⁶⁹. Reglen har til formål at sikre, at den længstlevende kan anvende midler fra det uskiftede bo til at spare op til sin pension uden at risikere, at opsparingen skal betales til den førstafdødes livsarvinger i tilfælde af skifte fx ved indgåelse af nyt ægteskab. Det er dog ikke fuldstændigt udelukket for den længstlevende at blive mødt med vederlagskrav ved indbetaling til pensionsordninger. Er der således tale om indbetaling af uforholdsmæssigt store beløb på den længstlevendes pensionsrettigheder og lignende rettigheder, kan sådanne indbetalinger være misbrug, der udløser vederlagskrav efter AL § 30, stk. 1. Dog kan vederlagskravet ikke fyldestgøres i pensionsrettigheder omfattet af RVL § 16 a.⁷⁰

AL § 30, stk. 3, indeholder et såkaldt ”omvendt vederlagskrav”, hvor den længstlevende ægtefælle – eller en livsarving - ved skifte af det uskiftede bo kan kræve vederlag af det beholdne bo, såfremt ægtefællen har anvendt midler af sit fuldstændige særeje til forbedring af det uskiftede bo. Dette kan fx være, hvis den længstlevende har anvendt midler af sit fuldstændige særeje til lægning af nyt tag på en fast ejendom, der indgår i det uskiftede bo.⁷¹

3.3.1.1.3. Omstødelse

Livsarvingerne har ikke mulighed for at få kompensation for misbrug af et uskiftet bo ved et vederlagskrav, såfremt den længstlevende har tømt boet for aktiver, inden livsarvingerne bliver klar over misbruget. For at sikre livsarvingerne er der derfor ved AL § 31, stk.1, givet mulighed for, at livsarvingerne kan kræve gaver eller arveforskud omstødt. Det kræves dog, at modtageren eller den begunstigede vidste eller burde vide, at giveren hensad i uskiftet bo, og at dispositionen stod i misforhold til boets formue.

I T:FA 2008.132Ø og den efterfølgende højesteretsdom U 2010.1074H blev en gaveoverdragelse af et sommerhus, der indgik i det uskiftede bo og stod i misforhold til boets formue, ikke omstødt, idet der ikke forelå ond tro. Gavemodtageren var nok klar over, at giveren sad i uskiftet bo, men herudover var modtageren i den tro, at gaven var købt for særejmidler.

At der skal være tale om en gave eller et arveforskud, indebærer, at længstlevendes eventuelle urimelige forbrug, ludomani eller narkomani ikke kan danne grundlag for omstødelse.

Afgørende ved vurderingen af, hvorvidt en given disposition kan omstødes, er herefter, om der er sket en nedgang i boets formue, men ikke om modtageren har opnået en berigelse. Der skal foreligge en gavehensigt - eller ved salg et gavemoment. Ved den konkrete bedømmelse lægges der tillige vægt på, hvorvidt gavemotivet har været illoyalt over for førstafdødes arvinger, ligesom rimelighedsafvejninger kan tænkes at spille en rolle. Udgangspunktet er en sammenligning mellem gavens størrelse og det uskiftede bos nettoværdi. Der må således foretages en konkret vurdering, hvor der bl.a. må ses på, boets udvikling efter førstafdødes død, hvorfra formuen stammer, om der er tale om generationsskifte og ikke mindst gavemotivet, herunder om der er tale om opfyldelse af en moralsk eller naturlig forpligtelse, fx som en slags vederlag eller rimelig gengæld for tidligere ydelser. Adgangen til at give gaver må altså antages at være større, hvis den længstlevende har

⁶⁸ Jf. Karnov note 72 til AL samt AL-komm. s. 184

⁶⁹ Der er tale om de samme rettigheder, som den længstlevende kan holde uden for det uskiftede bo ved skifte i den længstlevendes levende live, jf. AL § 23, stk. 3-5.

⁷⁰ Jf. Karnov note 72 til AL samt AL-komm. s. 184-185

⁷¹ Jf. Karnov note 73 til AL samt Arveretten s. 79

forøget formuen, end hvis formuen er formindsket væsentligt, ligesom den længstlevende må have en videre adgang til at bortgive penge, den pågældende selv har tjent eller arvet fra sin slægt, end hvis der er tale om formue, der stammer fra den førstafdøde. Er der tale om, at gavemodtageren er en livsarving, må der ses på, om også andre livsarvinger har fået gaver af tilsvarende størrelse. Dog medfører gaver af forskellig størrelse ikke nødvendigvis, at der er tale om misbrug.⁷²

I U 2008.654H blev gaver givet fra uskiftet bo med skævdeling i forholdet mellem livsarvingerne ikke omstødt. I alt var der tale om en skævdeling på ca. 10.000.000 kr. og der var ydet gaver til livsarvingerne på i alt ca. 70.000.000 kr. Skævdelingen fandtes ikke at så i misforhold til boets formue, der før gavedispositionerne androg omkring 84.000.000 kr.

Generelt set må længstlevende ægtefælle antages at have en ganske fri rådighedsadgang. Der skal derfor formentlig en del til, før der kan statueres et misbrug, der fører til gennemførelse af et omstødelseskrav. Også for omstødelse kræves det, at der ikke blot er tale om, at dispositionen har medført en fare for formindskelse af det uskiftede bo. En formindskelse skal være sket.⁷³

I medfør af AL § 31, stk. 2, vil omstødelse endvidere kunne finde sted i den situation, hvor den længstlevende ægtefælle har oprettet en livsforsikring eller lignende ordning til fordel for en begunstiget, og ordningen er oprettet for boets midler med et beløb, der stod i misforhold til boets formue. Der kan ikke ske omstødelse, såfremt udbetalingen af en forsikringsordning mv. omfattet af AL § 31, stk. 2, sker til den længstlevende ægtefælle. For omstødelse kræves, at udbetalingen til den begunstigede har fundet sted. Såfremt en livsarving, der er bekendt med, at den længstlevende har misbrugt det uskiftede bo ved at sætte et uforholdsmæssigt stort beløb ind på en forsikringsordning, ikke ønsker at afvente dette tidspunkt, kan livsarvingen i stedet forlange skifte efter AL § 30, og i den forbindelse fremsætte et vederlagskrav mod den længstlevende ægtefælle.⁷⁴

Ligesom tilfældet var med gaver, må der ved vurderingen af, om det beløb, der er indbetalt på en livsforsikring eller lignende ordning, står i misforhold til boets formue, foretages en samlet konkret bedømmelse, hvor der tages udgangspunkt i en sammenligning mellem det beløb, ordningen reelt har kostet længstlevende (forsikringstageren) og det uskiftede bos nettoværdi.⁷⁵

Omstødelse efter AL § 31, medfører, at dispositionen er ugyldig ex tunc, dvs. ugyldig med tilbagevirkende kraft. Gaven mv. skal således tilbageleveres af gavemodtager mv. til boet inklusive den værdiforøgelse, som måtte være indtrådt i mellemtiden. Dermed kommer resultatet også de arvinger til gode, der ikke har været parter i omstødelsessagen, og for hvem der kan være indtrådt forældelse efter § 32, stk. 2. Konsekvensen af en omstødelse efter § 31, stk. 2, er, at den begunstigede skal indbetale den udbetalte forsikringssum til boet til afgørelse af, hvem forsikringssummen skal tilfalde.⁷⁶

I henhold til AL § 31, stk. 3, kommer omstødelse efter stk. 1 og 2 ikke på tale, såfremt den længstlevende ægtefælle er afgået ved døden og den pågældende livsarving kan opnå fuld dækning for sin arveret efter vederlagsreglen i § 30, stk. 1 og 2. Tilsvarende gælder, såfremt en livsarving i forbindelse med et skifte i den længstlevende ægtefælles levende live har fået tilkendt et vederlagskrav. Kan der ikke opnås fuld dækning, kan omstødelse finde sted.⁷⁷

Efter AL § 32, stk. 1, 1. pkt., kan en sag om omstødelse kun anlægges, hvis boet skiftes eller den livsarving, som vil anlægge omstødelsessagen, har anmodet om skifte. Sagen anlægges ved skifteretten, der træffer afgørelse ved dom, jf. AL § 32, stk. 1, 2. pkt.

⁷² Jf. Karnov note 74 til AL samt AL-komm. s. 188

⁷³ Jf. Arveretten s. 80

⁷⁴ Jf. Karnov note 75 til AL, AL-komm. s. 192 samt Arveretten s. 80-81

⁷⁵ Jf. Karnov note 77 til AL

⁷⁶ Jf. Karnov note 77 til AL

⁷⁷ Jf. Arveretten s. 81

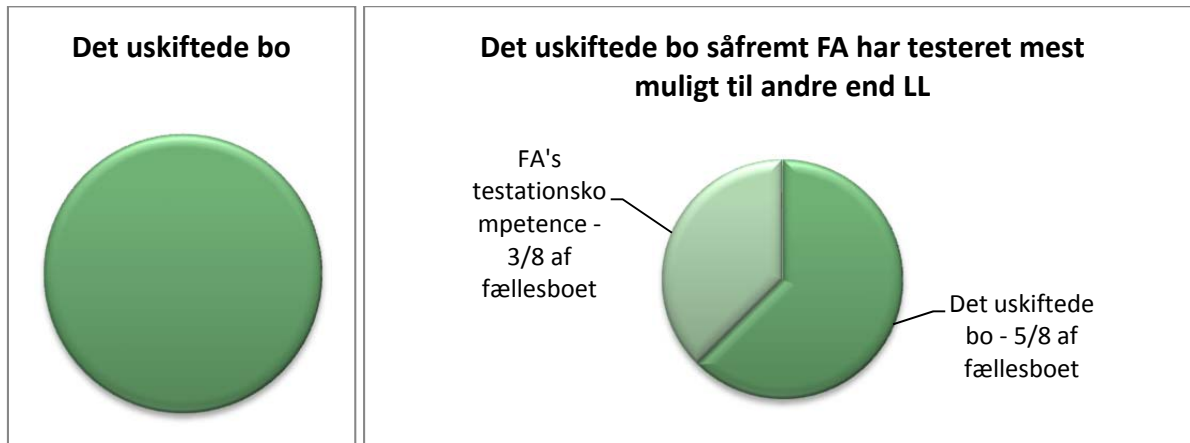
Mens der hverken ved begæring af skifte eller rejsning af vederlagskrav gælder nogen tidsfrister, må livsarvingen i henhold til AL § 32, stk. 2 og 3, anlægge omstødelssag inden 1 år efter, at denne er blevet vidende om gaven, arveforskuddet, eller udbetalingen af en livsforsikring eller lignende ordning. Som absolut frist må sagen anlægges inden 5 år efter gavens fuldbyrdelse eller udbetalingen fra livsforsikringen.⁷⁸

Den længstlevende har svært ved inden overdragelsen at få afklaret, hvorvidt der vil blive anlagt omstødelssag. I princippet ville den længstlevende kunne anlægge et anerkendelsessøgsmål mod de øvrige arvinger med påstand om, at de skulle anerkende, at den pågældende disposition ikke udgør et misbrug af det uskiftede bo. På samme vis vil en forudgående orientering kunne få betydning ved vurderingen af, om der foreligger misbrug, såfremt de øvrige arvinger i forbindelse hermed ikke rejser indsigelse mod overdragelsen. Sidstnævnte forudsætter dog, at arvingerne er orienteret ikke kun om gavens størrelse, men også om det uskiftede bos formueforhold. Ligeledes kan den længstlevende ikke blot ved en forudgående orientering afskære de øvrige arvinger fra på et senere tidspunkt at anfægte dispositionen, såfremt der er tale om et klart tilfælde af misbrug.⁷⁹

3.3.1.2. Testationer

3.3.1.2.1. Den førstafdødes testationer – indskrænkning af det uskiftede bo mm.

Som nævnt i afsnit 2.1. medførte adgangen til uskiftet bo, at den længstlevende ægtefælles retsstilling i forhold til (fælles) livsarvinger tidligt blev meget stærk. Den førstafdøde ægtefælle kan da heller ikke afskære den længstlevendes ret til uskiftet bo ved testamente. Imidlertid betyder retten til at testere, at den førstafdøde ægtefælle kan bestemme, at hele friarven efter denne straks ved dennes død⁸⁰ skal udredes til andre end ægtefællen – fx til den førstafdødes livsarvinger. Den førstafdøde ægtefælle kan dermed beskære det uskiftede bo til 5/8 af hele fællesboet.⁸¹

Den førstafdødes boslod udgør 1/2 af det uskiftede bo. Som tidligere nævnt kan den førstafdøde råde over 3/4 af denne halvdel ved testamente. Den resterende 1/4 – 1/8 af fællesboet - udgør ægtefællens og livsarvingernes tvangs-

⁷⁸ Jf. Familie- og arveret s. 278

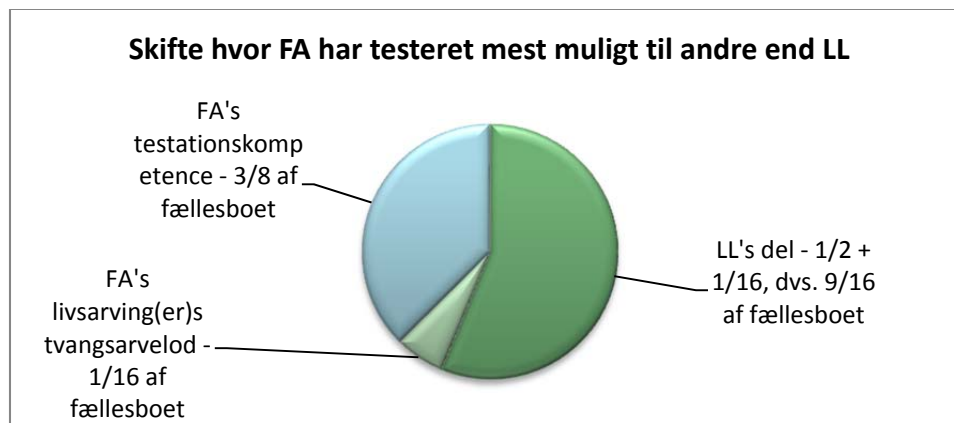
⁷⁹ Jf. AL-komm. s. 198-199

⁸⁰ En bestemmelse om, at en livsarving arve skal udbetales kontant, hindrer ikke, at længstlevende sidder i uskiftet bo, eftersom en sådan bestemmelse ikke kan antages at indebære, at tvangsarven skal udbetales straks ved den førstafdødes død. Derimod må en bestemmelse om, at en livsarving tvangsarv vedrørende fællesejet skal afholdes af den førstafdødes fuldstændige særeje, jf. AL § 50, stk. 3, udelukke uskiftet bo for så vidt angår livsarvingens tvangsarv, såfremt der er plads til betalingen i det fuldstændige særeje.

⁸¹ Jf. Karnov note 47 til AL, AL-komm. s. 125-126 samt Arveret s. 82

arvelod, dvs. $1/8 + 1/8 = 1/4$. Tilbage står det uskiftede bo nu som $4/8$ (den længstlevendes boslod) + $1/8$ (ægtefællens og livsarvingernes tvangsarvelod), dvs. $5/8$ af fællesboet.

Ved et skifte ville den længstlevende ægtefælle alligevel få $1/2$ som boslod og $1/16$ som tvangsarvelod.

Den længstlevendes ret til uskiftet bo med sin egen boslod samt sin og livsarvingernes tvangsarv af den førstafdødes boslod er således i behold trods testationen, men forskellen mellem ret til uskiftet bo og skifte er i sådanne tilfælde udelukkende en ret til at undlade at udskifte $1/16$ af fællesboet.

Ud over den førstafdødes indskrænkninger af det uskiftede bo bør den længstlevende også være opmærksom på eventuelle testationer, der medfører en fordel for den længstlevende, herunder dennes arvinger, ved at skifte. Som vist i afsnit 3.2.2. vil fx en testation med "mest muligt" til den længstlevende i tilfælde af skifte indebære, at den længstlevende vil kunne udtage $15/16$ af den samlede formue, som herefter vil kunne falde i arv til dennes livsarvinger. Såfremt den førstafdøde ikke ved testationen har taget stilling til forholdet til den længstlevendes livsarvinger, må testationen, medmindre der er konkrete holdepunkter for andet, forstås således, at den kun kommer den længstlevende og ikke dennes livsarvinger til gode. Dermed finder testationen kun anvendelse ved skifte i den længstlevendes levende live, og vælger den længstlevende i stedet at sidde i uskiftet bo frem til sin død, skal boet deles med halvdelen til hver ægtefælles livsarvinger. Dette vil kunne få meget stor betydning i boer med særlivsarvinger.⁸²

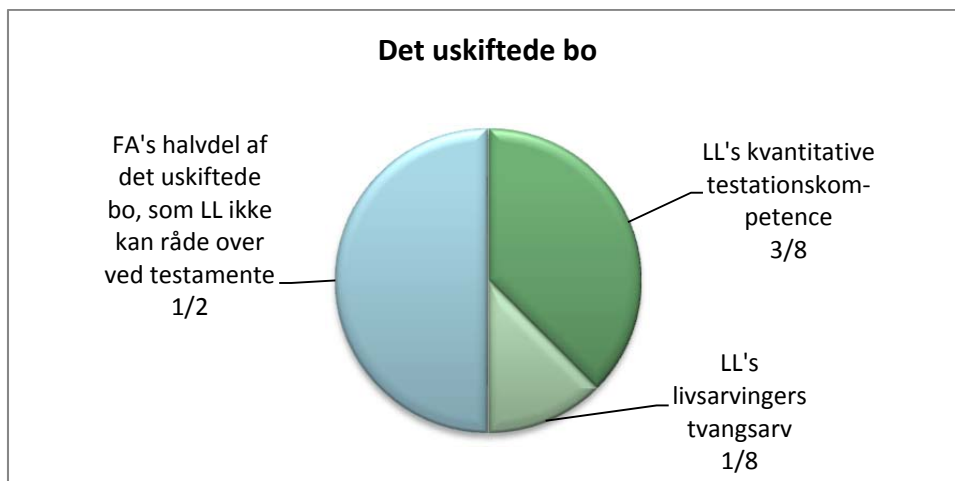
3.3.1.2.2. Indskrænkning i den længstlevendes testationsmulighed

Begrænsningen i den længstlevende ægtefælles rådighed over det uskiftede bo ses navnlig ved den længstlevendes begrænsede mulighed for at testere over hele boets midler. Såfremt den længstlevende ægtefælle overskrider sin testationskompetence, er bestemmelsen en nullitet, og ugyldigheden skal påses ex officio af skifteretten.⁸³

I medfør af AL § 24, stk. 2, 1. pkt., er den længstlevende ægtefælles kvantitative testationskompetence begrænset til, hvad der falder i arv efter denne. Ved skifte efter den længstlevendes død beregnes der ikke arv efter den førstafdøde til den længstlevende, jf. AL § 28, stk. 2. Arven efter den længstlevende ægtefælle udgør som udgangspunkt halvdelen af boet, svarende til den længstlevendes boslod af fællesboet. Dermed kan den længstlevende ægtefælle ved testamente normalt kun råde over sin egen halvdel af boet, og er således afskåret fra at råde over den førstafdøde ægtefælles halvdel. Da den længstlevende ægtefælle, som efterlader sig egne livsarvinger, tillige skal respektere deres tvangsarv, dvs. $1/4$ af denne halvdel, jf. AL § 5, stk. 1, medfører dette normalt en testationskompetence på i alt $3/8$ af fællesboet.

⁸² Jf. AL-komm. s. 172

⁸³ Jf. AL-komm. s. 158

At arven efter den længstlevende ægtefælle udgør halvdelen, kan dog ændres, såfremt der er skiftet med en eller flere livsarvinger, eller såfremt der på grundlag af testamente er udbetalt arv ved den førstafdøde ægtefælles død. Den del af boet, der falder i arv efter den længstlevende ægtefælle, ændres herved og beregningerne kan herefter blive meget komplicerede.⁸⁴

At den længstlevende ikke kan testere over den del af boet, der falder i arv efter den førstafdøde, indebærer desuden, at den længstlevende ikke kan bestemme, at arven efter den førstafdøde skal være særeje, eller at arven skal båndlægges.⁸⁵

Det er værdierne af det uskiftede bo på skiftetidspunktet, der er afgørende for den beløbsmæssige testationskompetence – ikke værdierne på tidspunktet for den førstafdødes dødsfald.⁸⁶

Inden for den kvantitative grænse i AL § 24, stk. 2, 1. pkt., kan den længstlevende ægtefælle i medfør af § 24, stk. 2, 2. pkt., kvalitativt råde over det uskiftede bos enkelte genstande, blot dette ikke er i strid med den førstafdøde ægtefælles testamentariske bestemmelser i overensstemmelse med AL § 91. Til hvis bodel de pågældende genstande hører, er uden betydning. Under forudsætning af, at den førstafdøde ikke selv har rådet ved testamente, og at værdien ligger inden for den længstlevendes kvantitative testationskompetence, kan den længstlevende således eksempelvis testere sine egne særlivsarvinger genstande, der har tilhørt den førstafdøde.⁸⁷

Den længstlevende ægtefælles kvalitative testationskompetence forøges, såfremt den længstlevende tillige har fuldstændigt særeje, med særejets værdi. Dermed kan den længstlevende frit træffe bestemmelse om, hvorvidt vedkommendes livsarvingers ret til tvangsarv skal dækkes af fællesejet eller særejet, jf. AL § 50, stk. 3.⁸⁸

Ægtefællerne kan ved et fælles testamente have truffet bestemmelse om, hvordan arven skal fordeles ved den længstlevendes død. Er dette tilfældet, er den længstlevendes testationskompetence tillige begrænset af AL § 81. I medfør af bestemmelsens stk. 2, nr. 1, kan den længstlevende således ikke råde over friarv, der ifølge det fælles testamente skal tilfalde den førstafdødes særlivsarvinger. Den længstlevende vil som konsekvens heraf ikke kunne nedsætte/ændre arven til særlivsarvingerne ifølge testamentet, medmindre dette har særlig hjemmel i det fælles testamente, jf. AL § 81, stk. 3. Dette gælder også for den arv, der antages at falde efter

⁸⁴ Jf. Karnov note 62 til AL samt AL-komm. s. 157-158

⁸⁵ Jf. AL-komm. s. 158

⁸⁶ Jf. Den nye arvelov s. 21

⁸⁷ Jf. AL-komm. s. 159

⁸⁸ Jf. AL-komm. s. 159

den længstlevende. Det kan derfor få store konsekvenser, såfremt en ægtefælle, der testerer til fordel for den anden ægtefælles særlivsarvinger, ikke er blevet rådet til at forbeholde sig sin testationskompetence.⁸⁹

Eks. M og H opretter et fælles testamente. M har særlivsarvingen S1 og ellers er ægtefællerne barnløse. I testamentet bestemmes, at arven efter den længstlevende af ægtefællerne fuldt ud skal tilfalde S1. Testamentet indeholder ikke bestemmelse om den længstlevendes adgang til at ændre dette. M afgår ved døden og med S1's samtykke overtager H fællesboet til uskiftet bo. Ifølge AL § 24, stk. 2, er H's testationskompetence halvdelen af det uskiftede bo. Testationskompetencen bliver dog yderligere begrænset i kraft af testamentet ved den deklaratoriske regel i AL § 81, stk. 2, nr. 1. H har således ingen testationskompetence – dette hverken kvantitativt eller kvalitativt.

En særlig problematik opstår, når den længstlevende (H) får et barn efter den førstafdødes (M's) død, såfremt den længstlevende ikke har forbeholdt sig sin testationskompetence ved det fælles testamente og det ved testamentet er bestemt, at hele arven ved den længstlevendes død skal tilfalde M's særlivsarving. Testationen vil som nævnt indebære, at H ingen testationskompetence har og at H's livsarving, derfor alene skal modtage sin tvangsarv af H's bo. I en sådan situation er spørgsmålet om ikke, der vil kunne statueres bristede forudsætninger. Ligeledes gælder, hvor den længstlevende ægtefælle indgår nyt ægteskab.⁹⁰

3.3.1.3. Kravet om samtykke fra den førstafdødes særlivsarvinger

At der til den længstlevende ægtefælles hensiddende i uskiftet bo kræves eventuelle særlivsarvingers samtykke, kan være en hæmsko for den længstlevende. Således kan særlivsarvingen have betænkeligheder ved at skulle afgive samtykke til uskiftet bo i og med, at den længstlevende ægtefælle ikke i alle tilfælde kan forventes at varetage særlivsarvingens interesse under administrationen af det uskiftede bo, som tilfældet er med fælles – og dermed egne – livsarvinger. Hertil kommer, at AL § 28, stk. 1, nr. 1, medfører, at den førstafdødes særlivsarvinger alene arver den førstafdøde, såfremt de lever på det tidspunkt, hvor boet skiftes.⁹¹

For at betrygge deres retsstilling kan særlivsarvingerne betinge deres samtykke, herunder tidsbegrænse deres samtykke eller indskrænke deres samtykke til at omfatte en del af boet og derved kræve partielt skifte. Særlivsarvingerne kan betinge deres samtykke ved eksempelvis at stille krav om at blive begunstiget i form af, at den længstlevende ægtefælle opretter et uigenkaldeligt testamente til fordel for dem, eller hvis samtykket gives på forhånd i et samtidigt oprettet fælles testamente mellem ægtefællerne. Ved at betinge deres samtykke kan særlivsarvingerne tillige sætte begrænsninger for den længstlevendes rådighed over det uskiftede bo fx i form af en bestemmelse om, at en fast ejendom ikke må sælges uden deres samtykke. En sådan bestemmelse må formentlig respekteres, men herudover må det anses for tvivlsomt, at særlivsarvingerne kan betinge deres samtykke af en snævrere rådighedsmargin end, hvad der følger af AL §§ 29-31, med den virkning, at råden i strid hermed giver særlivsarvingerne ret til skifte. Der er derimod intet til hinder for, at særlivsarvingerne betinger sig, at den længstlevende ægtefælle ikke bortgiver eller sælger genstande, der i henhold til et fælles testamente skal tilfalde dem, således at de kan forlange skifte, såfremt betingelsen ikke opfyldes. Efter omstændighederne vil en sådan tilsidesættelse af et fælles testamente endvidere kunne medføre omstødelse eller vederlagskrav efter AL §§ 83 og 85.⁹²

En måde for den førstafdøde at fremtvinge et samtykke fra særlivsarvingerne og/eller sikre den længstlevende på er ved testamente at bestemme, at særlivsarvingernes arv skal begrænses til tvangsarven, såfremt de

⁸⁹ Jf. Bet. 1473/2006, s. 530, Karnov note 171 til AL samt AL-komm. s. 159 og 440-441

⁹⁰ Jf. Karnov note 171 til AL samt AL-komm. s. 441

⁹¹ Jf. Bet. 1473/2006, s. 102

⁹² Jf. AL-komm. s. 129

ikke meddeler samtykke til uskiftet bo. I teorien har det været diskuteret, hvorvidt sådanne bestemmelser kan tilsidesættes, men det må antages, at sådanne bestemmelser som udgangspunkt er gyldige.⁹³

Udover at den længstlevende ægtefælle kan have vanskeligheder ved at opnå særlivsarvingernes (fulde) samtykke, må risikoen for fremtidige konflikter antages at være større, når der er tale om særlivsarvinger, navnlig når ægtefællerne tillige har fælles livsarvinger og/eller den længstlevende ægtefælle selv har særlivsarvinger.⁹⁴

Endelig er den længstlevende i en række tilfælde forpligtet til at skifte med særlivsarvingerne, efter der er opnået samtykke. Dette er tilfældet, såfremt den længstlevende sidder i uskiftet bo med en umyndig særlivsarving, der bliver myndig og anmoder om skifte, jf. AL § 27, stk. 1. Fremsættelsen af særlivsarvingens anmodning er her ikke underlagt nogen tidsfrist, jf. U 1900.697V, hvor der gik 13 år. Forekommer den formentlig sjældne situation, at en umyndig særlivsarving afgår ved døden - herunder en særlivsarving for hvem en værge eller skifteværge efter AL § 18, stk. 2, har meddelt samtykke til uskiftet bo - og efterlader sig egne livsarvinger, skal den længstlevende ægtefælle i medfør af AL § 27, stk. 2, skifte med disse livsarvinger, medmindre de giver deres samtykke til uskiftet bo. Der kræves ikke en udtrykkelig anmodning om skifte som efter stk. 1 - pligten til at skifte indtræder her direkte ved dødsfaldet. Efter anmodning er den længstlevende ligeledes forpligtet til at skifte, såfremt den længstlevende har forsømt sin forsørgelsespligt i henhold til AL § 18, stk. 3, over for en mindreårig særlivsarving, jf. AL § 29, stk. 4. Denne bestemmelse har dog næppe praktisk betydning, eftersom uskiftet bo med mindreårige særlivsarvinger som udgangspunkt kun tillades, hvis særlivsarvingerne bor hos den længstlevende.⁹⁵

3.3.2. Længstlevendes hæftelse for gæld

De gældende regler om formuefællesskab indeholder princippet om ægtefællers økonomiske selvstændighed, herunder principperne om ægtefællernes særråden og særhæften. Reglerne bygger på det hovedprincip, at en ægtefælle uafhængigt af ægteskabet bevarer sin fulde dispositionsret, herunder bevarer den fulde ejerrådighed over hele sin formue. I henhold til særrådighedsprincippet i RVL § 16, stk. 1, disponerer hver ægtefælle således som udgangspunkt på egen hånd over "alt, hvad han har indført i fællesboet". På tilsvarende vis er udgangspunktet efter RVL § 25's særhæftelsesprincip, at ægtefællerne ikke hæfter for hinandens gæld eller andre retlige forpligtelser. I henhold til RVL § 25, hæfter en ægtefælle således alene for de dispositioner, som denne selv foretager og dette alene med sin del af fællesformuen og sit særeje.⁹⁶

Ved dødsfald hæfter den længstlevende ægtefælle, da heller ikke for den førstafdødes forpligtelser, såfremt der skiftes ved bobestyrer. Ligeledes gælder i et vist omfang privat skifte, dog som tidligere nævnt forudsat, at der ikke er foretaget deling mm., jf. DSL § 27, stk. 1.

Anderledes forholder det sig ved ægtefælleudlæg og uskiftet bo. Ved ægtefælleudlæg påtager den længstlevende i medfør af DSL § 22, stk. 1, nr. 2, sig som nævnt ansvaret for den førstafdødes gældsforpligtelser. Ved overtagelse af ægtefællernes fælleseje til uskiftet bo bliver den længstlevende ægtefælle ligeledes i medfør af AL § 25, stk. 1, personligt ansvarlig for den førstafdøde ægtefælles forpligtelser. Som et modstykke til overtagelsen af rådigheden over hele fællesboet, må den længstlevende ægtefælle således påtage sig ansvaret for den førstafdødes eventuelle gæld.

I U 2002.921Ø var en dom afsagt over en mand således eksigibel over for hans ægtefælle, der efter mandens død havde fået boet udleveret til uskiftet bo. Sagen drejede sig om, at en bank havde erhvervet dom over den førstafdøde, der få år senere afgik ved døden. Den længstle-

⁹³ Jf. AL-komm. s. 128-129

⁹⁴ Jf. AL-komm. s. 127

⁹⁵ Jf. AL-komm. s. 180 samt Arveretten s. 69

⁹⁶ Jf. Familieret s. 341-342

vende fik boet udleveret til hensiddende i uskiftet bo. Banken anmodede 10 år senere om foretagelse af udlæg hos den længstlevende på grundlag af dommen over den førstafdøde, hvorefter den længstlevende gjorde gældende, at dommen ikke kunne fuldbyrdes over for hende. Da den førstafdødes betalingsforpligtelse var fastslået ved endelig dom og den længstlevendes hæftelse for denne forpligtelse herefter fulgte af, at hun havde fået den førstafdødes bo udleveret til hensiddende i uskiftet bo, var dommen over førstafdøde eksigibel over for længstlevende.

Den længstlevendes hæftelse i det uskiftede bo omfatter også gæld, der knytter sig til den førstafdødes særøje, såfremt denne gæld ikke dækkes i forbindelse med skiftet af særøjet. Den længstlevende ægtefælle hæfter med såvel midlerne i det uskiftede bo, den længstlevendes fuldstændige særøje og de midler, der i medfør af AL § 23, stk. 2, ikke indgår i det uskiftede bo ved skifte i den længstlevendes levende live. Dette under forudsætning af, at der ikke er tale om midler, der er båndlagt, eller af andre grunde er undtaget fra kreditorforfølgning.⁹⁷

Som tilfældet er ved ægtefælleudlæg, privat skifte, forenklet privat skifte og bobestyrerbo, skal proklama dog udstedes, når et bo udleveres til uskiftet bo, jf. DSL § 81, stk. 2, og den længstlevende har herved mulighed for at begrænse sin risiko. Dette kan ske allerede inden, den længstlevende tager endelig stilling til uskiftet bo. Adgangen hertil følger af DSL § 81, stk. 1, hvorefter proklama med skifterettens tilladelse kan udstedes, før der er truffet afgørelse om boets behandlingsmåde. Muligheden herfor er dog begrænset. Det følger således af DSL forarbejder, jf. LFF 1995-12-08 nr. 120, at indrykningen af proklama før berigtigelsen kun bør tillades undtagelsesvis. Ved proklama indrykkes en bekendtgørelse i Statstidende med opfordring til enhver, der har en fordring eller andet krav mod afdøde, om at anmelde kravet inden 8 uger efter bekendtgørelsen, jf. DSL § 81, stk. 3, nr. 2. Da proklamaudstedelse før et bos berigtigelse således indebærer, at tidspunktet for boets berigtigelse udskydes med 8 uger, bør tilladelse til proklamaudstedelse før berigtigelsen kun gives, såfremt det antages, at proklamaudstedelsen kan få betydning for, hvorledes boet skal berigtiges. Nærer en ægtefælle således begrundet tvivl om, hvilken gæld der findes, og har dette betydning for overvejelserne om berigtigelsesmåden, bør proklamaudstedelse tillades, såfremt ægtefællen kan forventes at ville begære boet udleveret til uskiftet bo, i tilfælde af at der ingen overraskende og større gældsposter bliver anmeldt. Et eksempel kunne her være en afdød murermester, hvor den længstlevende ønsker at afdække, hvorvidt der skulle foreligge latente erstatningskrav i virksomheden. Proklamaet giver dog alene den længstlevende ægtefælle en mulighed for at danne sig et overblik over gælden og på den måde begrænse sin risiko, eftersom visse krav i henhold til DSL § 83, stk. 2, eksempelvis skattekrav mod afdøde, som ikke var opgjort ved proklamaets udstedelse, ikke bortfalder på trods af, at de ikke er anmeldt rettidigt.⁹⁸

Foreligger der ikke en sådan undtagelsessituation, hvor der er udstedt proklama inden boets berigtigelse, skal der i medfør af DSL obligatoriske bestemmelser i §§ 24, stk. 4 samt 81, stk. 2 udstedes proklama senest i forbindelse med boets udlevering til uskiftet bo. Også i denne situation virker proklamaet begrænsende på den længstlevendes gældshæftelse netop i form af den retsvirkning at anmeldes en fordring eller et krav ikke rettidigt, så bortfalder retten til dækning i boet – igen dog med undtagelse af krav efter § 83, stk. 2, jf. DSL § 83, stk. 1. Der er ved afgrænsningen af de i DSL § 83, stk. 2, undtagne krav fra præklusion lagt vægt på, om boet selv på en rimelig sikker måde har kunnet gøre sig bekendt med kravets eksistens og størrelse, idet kravet i så fald ikke bortfalder.⁹⁹

I U 2004.1187V var krav mod et dødsbo, der var indtrådt i retssag i medfør af DSL § 110, ikke prækluderet. I sagen havde en arkitekt sagsøgt den førstafdøde med påstand om betaling af 320.723,11 kr. med renter i skyldigt honorar. Et år senere afgik den førstafdøde ved døden, og boet overgik til privat skifte. Der blev indrykket præklusivt proklama, som udløb uden, at arkitekten anmeldte sit krav i boet. Boet efter den førstafdøde gjorde gældende, at kravet var præ-

⁹⁷ Jf. Karnov note 63 til AL samt AL-komm. s. 160

⁹⁸ Jf. Karnov note 467 til DSL samt AL-komm. s. 160-161

⁹⁹ Jf. Karnov note 488 til DSL

kluderet, og fik ved byretten medhold deri. Landsretten udtalte, at sagen var anlagt, inden den førstafdøde afgik ved døden, hvorfor boet i medfør af DSL § 110, indtræder i sagen i den førstafdødes sted, og arkitektens krav var derfor ikke omfattet af det proklama, der var udstedt i boet efter den førstafdøde.

På samme vis ansås et uskiftet bo i U 2005.1413/2Ø ligeledes for indtrådt i retssag efter DSL § 110.

I AL § 25, stk. 2, jf. DSL § 104, er der også for uskiftet bo hjemlet den længstlevende ægtefælle en mulighed for helt at undgå gældshæftelsen ved at "bakke ud". I medfør af bestemmelsen kan såvel den længstlevende ægtefælle som en kreditor anmode skifteretten om skifte ved bobestyrer, såfremt det må antages, at den førstafdøde ægtefælle ved sin død var insolvent. Imødekommer skifteretten herefter anmodningen og opfylder den længstlevende sine forpligtelser efter DSL § 104, til at tilbagelevere det modtagne (eller tilsvare berigelsen deraf), frigøres den længstlevende for sin gældshæftelse efter AL § 25, stk. 1, jf. § 25, stk. 2, 2. pkt. Bringes udbakningsreglen i AL § 25, stk. 2, jf. DSL § 104, i anvendelse, bevirker dette, at beslutningen om udlevering til uskiftet bo omgøres, hvorefter den førstafdødes bo skiftes efter reglerne i DSL om bobestyrer-behandling af insolvente boer.

Afgørende for, om den førstafdøde ægtefælle ved sin død var insolvent, er, om den førstafdødes bodel samt eventuelle særeje, herunder skilsmisssæreje og fuldstændigt særeje, taget under ét var insolvent på dødsdagen. Omfanget af den førstafdødes gæld vil altid blive afklaret i forbindelse med den obligatoriske indrykning af proklama, men selve værdien af den førstafdødes aktiver kan være behæftet med en sådan usikkerhed, at det kan forekomme, at insolvensens først viser sig senere. Et eksempel herpå kan være alvorlige mangler ved fast ejendom, som først viser sig mange år senere. Det afgørende for den længstlevendes frigørelse fra gældsansvaret vil her være, at vedkommende ikke har forholdt sig passivt. Der gælder således ikke nogen decideret tidsfrist for anmodningen om skifte, men det må antages, at denne skal fremsættes relativt hurtigt efter konstateringen af insolvensen. Retten til at anvende reglen i AL § 25, stk. 2, må således anses for fortabt, såfremt den længstlevende ægtefælle gennem længere tid har forholdt sig passivt efter at være blevet bekendt med forholdene. Konsekvensen heraf vil være, at den længstlevende alene kan anmode om skifte efter AL § 26, og dermed ikke opnår en frigørelse for ansvaret for den førstafdødes gæld.¹⁰⁰

3.3.3. Skatteretlige konsekvenser

Såvel som den længstlevende ægtefælle ved hensiddens i uskiftet bo påtager sig ansvaret for den førstafdødes gæld, ligeledes indtræder den længstlevende ægtefælle skatteretligt i den førstafdødes sted, jf. DSKL § 59, stk. 1. Inden dette vil blive nærmere behandlet, vil der først følge en kort redegørelse for beskatningen af dødsboer generelt.

3.3.3.1. Beskatning af dødsboer generelt

Skiftes et skattepligtigt bo, sker der skattemæssig succession således, at dødsboet indtræder i den afdødes skattemæssige stilling vedrørende de aktiver og passiver, som indgår i boet og som tilhørte den afdøde, jf. DSKL § 20, stk. 1. Dette gælder både med hensyn til anskaffelsestid, -sum og -hensigt. Boet indtræder ligeledes i den førstafdødes ret til underskudsfræmførsel, jf. DSKL § 20, stk. 3. Den længstlevende ægtefælles skattemæssige stilling er derimod undtaget fra succession. Kun hvis den længstlevendes aktiver eller passiver udlægges til andre arvinger eller legatarer, succederer boet i den længstlevendes skattemæssige stilling, jf. DSKL § 20, stk. 2, jf. § 4, stk. 2.

¹⁰⁰ Jf. AL-komm. s. 161

Hvorvidt et bo er skattepligtigt eller ej, afhænger af, om beløbsgrænserne i henhold til DSKL § 6, overskrides. Overstiger et bos aktiver og dets nettoformue ved boets afslutning hver især ikke et grundbeløb på 2.595.100 kr. (2012), er boet skattefrit, jf. DSKL § 6, stk. 1, jf. stk. 6.¹⁰¹ Afgørende for skattefriheden er handelsværdien for tallene på skæringsdagen i boopgørelsen. Skattefriheden medfører, at dødsboet ikke skal betale skat af indkomst - i form af løbende indtægter eller af en eventuel avance ved salg af aktiver, som ellers ville have medført en avancebeskatning - som vedrører tiden mellem dødsfaldet og skæringsdagen i boopgørelsen. Dog tilbagebetales en indeholdt udbytteskat ikke til boet, jf. DSKL § 6, stk. 1.

Ved ægteskab med formuefællesskab eller skilsmissesæreje er den samlede formue i formuefællesskabet afgørende for boets skattepligt. Såfremt den førstafdødes fællesbo og særbo skiftes hver for sig, er summen af værdierne i de to boer afgørende, jf. DSKL § 6, stk. 4. Afgørende for skattepligten er herefter beløbsgrænserne for det kalenderår, hvori skæringsdagen i det først skiftede bo placeres. Såfremt kun den førstafdødes særbo skiftes, mens fællesboet overtages af den længstlevende til uskiftet bo, anvendes beløbsgrænserne kun på særboet, jf. DSKL § 67, stk. 2. Sker der senere i den længstlevendes levende live skifte af det uskiftede bo, er det endnu engang summen af de to boer, der er afgørende for skattepligten, jf. DSKL § 72, stk. 2.¹⁰²

Den foreløbige skat, der er betalt i mellemprioroden, dvs. prioroden fra udløbet af den førstafdødes seneste indkomstår forud for dødsfaldet til og med dødsdagen¹⁰³, jf. DSKL § 96, stk. 3, betragtes for de skattefrie boer som udgangspunkt som den endelige skat, der skal betales for prioroden. Dog har såvel boet som told- og skatteforvaltningen mulighed for at begære egentlig skatteansættelse ved en såkaldt ”afsluttende skatteansættelse for mellemprioroden” i henhold til DSL § 13, stk. 1.¹⁰⁴

Er der tale om et skattepligtigt bo, dvs. de ovenfor nævnte pristalsregulerede beløbsgrænser i DSKL § 6, overskrides, foretages der derimod altid en opgørelse af mellempriorodeindkomsten. Der er dog ikke tale om nogen særskilt opgørelse over mellemprioroden. I medfør af DSKL § 19, stk. 2, opgøres den afdødes og boets skattepligtige indkomst under ét for prioroden fra udløbet af den afdødes sidste indkomstår forud for dødsfaldet, til og med skæringsdagen i boopgørelsen. Den samlede skattepriorode kaldes bobeskatningsprioroden og indkomsten i prioroden kaldes bobeskatningsindkomsten. I medfør af DSKL § 21, stk. 1, skal bobeskatningsindkomsten som udgangspunkt opgøres efter skattelovgivningens almindelige regler.¹⁰⁵

Af bobeskatningsindkomsten betales en proportional skat med 50 %, jf. DSKL § 30, stk. 1. Der indrømmes to kategorier af fradrag: bofradrag og mellempriorodefradrag. Fradragene gives i skatten.

Bofradraget fragår i den beregnede skat med 5.200 kr. (2012) pr. påbegyndt måned efter den måned, hvori dødsfaldet er sket, til og med den måned, hvori skæringsdagen i boopgørelsen ligger, jf. DSKL § 30, stk. 2. I henhold til DSKL § 30, stk. 2, sidste pkt., kan der maksimalt opnås bofradrag i 12 måneder. Da bofradraget gives i skatten og skatten er 50 %, medfører dette, at boet i 12 måneder kan have en månedlig indtægt på det dobbelte af fradraget, før der udløses skat.¹⁰⁶

¹⁰¹ Visse beløb indgår i medfør af DSKL § 6, stk. 4 og 5, ikke ved opgørelsen af boets aktiver og nettoformue.

¹⁰² Jf. Arv & skifte s. 185

¹⁰³ Oftest vil den førstafdødes indkomstår være sammenfaldende med kalenderåret, hvilket indebærer, at mellemprioroden typisk løber fra 1. januar til og med dødsdagen.

¹⁰⁴ Jf. Arv & skifte s. 187-188

¹⁰⁵ Jf. Arv & skifte s. 195

¹⁰⁶ Jf. Arv & skifte s. 198

Til illustration heraf¹⁰⁷:

Indkomst i boperioden (5.200 kr.*2*12):	124.800 kr.
Skat (50 % af 124.800 kr.):	62.400 kr.
Bofradrag for 12 mdr. (12*5.200kr.):	<u>-62.400 kr.</u>
Skattefri indkomst i det skattepligtige bo:	<u>124.800 kr.</u>

Mellempriodefradrag gives i mellemprioden med 1.900 kr. (2012) pr. påbegyndt måned fra begyndelsen af dødsåret (1. januar) til og med den måned, hvori dødsfaldet er sket, jf. DSKL § 30, stk. 3.

Ved skifte af den førstafdødes bo beskattes den længstlevende som hovedregel af indtægter mv. fra egne formueaktiver efter skattelovgivningens almindelige regler, jf. DSKL § 42, stk. 1.¹⁰⁸

3.3.3.2. Beskatning af uskiftet bo

Ved udlevering af boet til den længstlevende ægtefælle til hensiden i uskiftet bo finder reglerne i DSKL kapitel 10 anvendelse, jf. DSKL § 58, stk. 1, nr. 1. Efter DSKL kapitel 10 foretages der ingen selvstændig beskatning af dødsboet. I stedet er den længstlevende ægtefælle skattesubjekt, og bliver dermed beskattet af såvel førstafdødes indkomst for mellemprioden og af boets indkomst.¹⁰⁹

Fra overtagelsesdagen indtræder den længstlevende ægtefælle i den førstafdødes skattemæssige stilling for så vidt angår de fra førstafdøde overtagne aktiver og passiver. Som konsekvens heraf kommer den længstlevende ægtefælle fra overtagelsesdagen også til at hæfte for en eventuel restskat vedrørende den førstafdøde for hele indkomståret. Den fuldstændige succession i henhold til DSKL § 59, stk. 1, medfører, at den længstlevende ægtefælle anses for at have anskaffet de aktiver og passiver, som før dødsfaldet tilhørte den førstafdøde, på de tidspunkter, til de beløb og under de omstændigheder, hvorved de blev erhvervet af førstafdøde. Ægtefællesuccessionen svarer således til bestemmelserne om succession i den afdødes skattemæssige stilling for dødsboer, som er selvstændige skattesubjekter i DSKL § 20.¹¹⁰

Den længstlevende ægtefælle bliver dermed i dødsåret skattepligtig af begge ægtefællers indkomst, ligesom den længstlevende ægtefælle indtræder i de af den førstafdøde anvendte skattemæssige værdier, jf. DSKL § 59. Skatten beregnes af den førstafdødes og den længstlevendes indkomst, hver under anvendelse af personfradrag (for førstafdøde for en forholdsmæssig del), og skatten udgør summen af de beregnede skattebeløb, jf. DSKL § 63, stk. 1. Skatteberegningerne foretages efter de almindelige regler for personer.¹¹¹

Udover at den længstlevende succederer i de af den førstafdøde udskudte skatter, jf. DSKL § 59, medfører valget af det uskiftede bo også, at den længstlevende mister de øvrige skattefordele ved et skifte, herunder i skattefrie boer muligheden for skattefrie indtægter i boet i 12 måneder i privatskiftede boer og 24 måneder i bobestyrerboer, samt i skattepligtige boer muligheden for udnyttelse af bofradrag på 5.200 kr. (2012) om måneden i skatten i 12 måneder, hvilket som tidligere vist svarer til en skattefri indtægt i det skattepligtige dødsbo på maksimalt 124.800.

¹⁰⁷ Som nævnt foretages der ikke nogen særskilt opgørelse over mellemprioden og boperioden, hvorfor eksemplet blot er til illustration af det anførte.

¹⁰⁸ Jf. Arv & skifte s. 209

¹⁰⁹ Jf. Dødsbobeskatning s. 44

¹¹⁰ Jf. Arv & skifte s. 211 samt Dødsbobeskatning s. 54

¹¹¹ Jf. Dødsbobeskatning s. 75 samt Familie- og arveret s. 267

Drev den førstafdøde i året forud for dødsåret en erhvervsvirksomhed, indtræder den længstlevende i virksomhedens skattemæssige stilling med virkning fra dødsårets begyndelse, jf. DSKL § 59, stk. 4. Skattemæssigt vil det ofte være en fordel for den længstlevende ikke at henses i uskiftet bo, hvis der er en erhvervsvirksomhed. Eksempelvis vil et valg af skifte i en sådan situation i forhold til henses i uskiftet bo medføre, at der opnås en mere fordelagtig beskatning i boet særligt som følge af den relativt lave skatteprocent, bofradraget mv.¹¹²

I artiklen ”At skifte eller ikke skifte” af Benny Selander nævnes nogle skattemæssige konsekvenser, hvis den længstlevende ægtefælle vælger den forkerte løsning, når denne skal tage stilling til valget mellem skifte og uskiftet bo. Der fremføres et eksempel, der skildrer, at valget kan have store økonomiske konsekvenser for selv et lille bo:

Førstafdøde har drevet en mindre tømrervirksomhed. Boet er under beskatningsgrænsen.

Såfremt den længstlevende går i uskiftet bo: længstlevende er skattepligtig af virksomhedens indtjening fra den dag, førstafdøde dør. Ved senere salg beskattes den længstlevende af hele handelsværdien af fx virksomhedens maskinpark, såfremt den er afskrevet helt ned til nul.

Såfremt den længstlevende i stedet vælger at skifte: længstlevende beskattes ikke af firmaets indtjening i de første 12 måneder. Fra ved salg efter skifte genindtræder afskrivningsret på maskiner etc., som fx er købt for investeringsfondsmidler, således at de tidligere er skrevet helt ned.

I artiklen nævnes desuden et andet eksempel på vigtigheden af forinden at foretage en vurdering af de skattemæssige konsekvenser, som valget af bobehandlingsformen har:

Pensionistægtepar. Den førstafdøde får kort før sin død udbetalt en kapitalpension på 1.500.000 kr., der giver et årligt renteaflast på omkring 100.000 kr.

Såfremt den længstlevende går i uskiftet bo: længstlevende beskattes af renten i dødsåret.

Såfremt den længstlevende i stedet vælger at skifte: renteindtægten fra den førstafdødes kapitalpension er reelt skattefri de første 12 måneder efter dødsfaldet, fordi den rummes inden for den skattegodtgørelse, boet er berettiget til ved skiftet.

Som nævnt i afsnit 3.3.3.1. skal boets indkomst beskattes med 50 %, såfremt der er tale om et skattepligtigt bo, men ved skattemæssig fradrag af bofradraget på 5.200 kr. (2012) i skatten pr. påbegyndt måned. Dette indebærer, at fx renteindtægter på op til 10.400 kr. pr. måned ikke bliver beskattet, uanset at boet er skattepligtigt. Det vil som følge heraf ofte være fordelagtigt først at afslutte et privat skifte med skæringsdag 12 måneder efter dødsfaldet, hvorefter skattefordelen vil bestå i, at renteindtægterne på op til 124.800 kr. som ellers skulle beskattes, slet ikke bliver beskattet.

Den længstlevende ægtefælle som sidder i uskiftet bo, kan ikke i stedet vælge særskilt beskatning af boet, da reglerne i DSKL kapitel 10 er obligatoriske.^{113 114}

Reglerne i kapitel 10 gælder i medfør af DSKL § 58, stk. 1, nr. 2-4, tillige, hvor 1) en længstlevende ægtefælle får det samlede bo udleveret efter DSL § 22 om ægtefælleudlæg, eller 2) boet udleveres efter DSL § 34, om forenklet privat skifte med ægtefællen som eneste arving, eller 3) den længstlevende i øvrigt er eneste legale arving. Disse boer betragtes ikke som selvstændige skattesubjekter i henhold til DSKL § 2. Baggrun-

¹¹² Jf. Arv & skifte s. 212

¹¹³ Dog kan den længstlevende ægtefælle i medfør af DSKL § 59, stk. 2, vælge ikke at succederer i den førstafdødes forskudsafskrivninger efter afskrivningslovens samt i den førstafdødes indskud på etableringskonto og iværksætterkonto.

¹¹⁴ Jf. Dødsbobeskatning s. 45

den for dette må antages at være, at den længstlevende ikke skal betale boafgift, jf. BAL § 3, hvorfor denne så at sige ville ”få i både pose og sæk”, såfremt der både kunne opnås frihed for boafgift samt bobeskatning med de deraf følgende fordele i form af en lav proportional boskat kombineret med fordelagtige fradrag for boperioden.¹¹⁵

I medfør af DSKL § 58, stk. 2, finder reglerne i DSKL kapitel 10 anvendelse ved udlevering til uskiftet bo, uanset at der i første omgang er påbegyndt et skifte. Dette gælder dog efter DSKL § 58, stk. 2, 2. pkt., ikke, hvis der forud for udleveringen til uskiftet bo er skiftet med en eller flere af førstafdødes livsarvinger. Her skal boet i stedet behandles som et selvstændigt skattesubjekt efter DSKL afsnit II, og udleveringen af boet til uskiftet bo bliver skatteretligt anset som en udlodning til den længstlevende ægtefælle. Hermed kan der formentlig opnås beskatning af boet som et selvstændigt skattesubjekt efter DSKL afsnit II, blot der er skiftet en beskedent del af boet med førstafdødes livsarvinger. Hvor det er muligt, bør denne mulighed tages under overvejelse, eftersom en selvstændig beskatning af boet ofte kan give et væsentligt anderledes resultat end beskatning hos den længstlevende ægtefælle efter DSKL kapitel 10.¹¹⁶

Afsluttes et uskiftet bo ved den længstlevendes død, behandles dødsboet efter den længstlevende efter de almindelige regler i DSKL afsnit II eller i tilfælde af boudlæg efter afsnit IV. Skiftes det uskiftede bo i den længstlevendes levende live reguleres forholdene i denne forbindelse i DSKL kapitel 12. Et uskiftet bo, der skiftes fuldstændigt i den længstlevendes levende live, er herefter tillige omfattet af de almindelige regler for skiftede boer i afsnit II, jf. DSKL § 71, stk. 3. Grænserne for skattefrihed er dermed også de samme som for boer, der skiftes umiddelbart ved dødsfald. Såfremt der tidligere er skiftet et særbo efter den førstafdøde, lægges aktiver og nettoformue i dette bo dog sammen med de tilsvarende værdier i det uskiftede bo, jf. DSKL § 72, stk. 2. Dog er den arv undtaget, som den længstlevende har modtaget fra særboet.¹¹⁷

I stedet for bo- og mellempriodefradrag efter DSKL § 30, stk. 2 og 3, gives der i henhold til § 72, stk. 4, ved fuldstændigt skifte af det uskiftede bo i den længstlevendes levende live et bofradrag med et grundbeløb på 62.300 kr. (2012) i dødsboskatten. I forbindelse med skifte af det uskiftede bo i den længstlevendes levende live kan der ikke foretages en opdeling i henholdsvis den førstafdødes og den længstlevendes formue. Hele det uskiftede bos formue anses som konsekvens heraf for at være den længstlevendes formue, således at afkastet heraf beskattes hos denne, jf. princippet i DSKL § 42, stk. 2. Dermed beskattes det uskiftede bo alene af en eventuel gevinst eller tab ved udlodning af boets aktiver til andre arvinger og legatarer efter den førstafdøde.¹¹⁸

Slutteligt må det dog nævnes, at ægtefællesuccessionen i medfør af DSKL § 59, stk. 1, indebærer den fordel, at en længstlevende ægtefælle succederer i den førstafdødes mulighed for at sælge en ejerbolig skattefrit efter parcelhusreglen i EBL § 8, uanset den længstlevende ikke selv har beboet ejendommen, jf. SR i TfS 2008.443.¹¹⁹

3.3.4. Arveretlige konsekvenser

Skiftes det uskiftede bo først ved den længstlevendes død, sker delingen efter reglerne i AL § 28. Arven til den førstafdødes livsarvinger vil her alt andet lige blive større, da der ikke beregnes arv efter den førstafdøde til den længstlevende, jf. AL § 28, stk. 2. Såfremt der ingen arvinger er efter den længstlevende, tilfalder hele boet i medfør af AL § 28, stk. 3, 2. pkt., den førstafdødes livsarvinger.

Havde den længstlevende i stedet valgt at skifte ved den førstafdødes død, ville den førstafdødes særlivsarvinger ingen legal arveret have efter den længstlevende.

¹¹⁵ Jf. Arv & skifte s. 211

¹¹⁶ Jf. Dødsbobeskatning s. 49-50

¹¹⁷ Jf. Karnov note 270 til DSKL samt Arv & skifte s. 215

¹¹⁸ Jf. Karnov note 270 til DSKL

¹¹⁹ Jf. Dødsbobeskatning s. 54, note 41

3.3.5. Ophør af uskiftet bo

Det uskiftede bo ophører ved den længstlevende ægtefælles død, eller ved at der skiftes i den længstlevendes levende live.

Uanset om skiftet af det uskiftede bo sker i den længstlevende ægtefælles levende live eller efter dennes død, gælder der i medfør af AL § 33, en formodningsregel om, at alt, hvad den længstlevende ægtefælle ejer, hører til det uskiftede bo. Reglen gælder ikke den længstlevende ægtefælles fuldstændige særeje eller midler, der i medfør af AL § 23, kan holdes uden for det uskiftede bo. Det er dog op til den længstlevende at sikre sig bevis for, hvilke aktiver der ikke indgår i det uskiftede bo, da en bevismangel i modsat fald vil komme den længstlevende ved skifte i levende live eller dennes arvinger ved skifte ved længstlevendes død til skade, jf. U 1998.1485H, hvor arvingerne fik medhold i, at en del af aktiverne i et bo var fælleseje, selv om den længstlevende ægtefælle i et testamente havde angivet, at kun hendes særeje var i behold og arvingerne havde udarbejdet boopgørelsen i overensstemmelse med dette. Det må bero på en konkret vurdering, hvor meget der skal til for at afkræfte formodningen.¹²⁰

Det uskiftede bo ophører selvsagt, såfremt forudsætningerne for at hensidde heri ikke længere er opfyldte. Dette er tilfældet, såfremt samtlige førstafdødes livsarvinger afgår ved døden uden at efterlade sig livsarvinger, eller såfremt samtlige arvinger efter førstafdøde meddeler arveafkald. I så fald overtager den længstlevende i medfør af AL § 34, uden skifte det uskiftede bo til fri rådighed.¹²¹

En række forskellige grunde kan medføre, at det uskiftede bo skiftes i den længstlevende ægtefælles levende live. Den længstlevende ægtefælle kan således selv have valgt at skifte, jf. AL § 26, stk. 1, hvorefter den længstlevende ægtefælle som nævnt når som helst er berettiget til at skifte med en eller flere af livsarvingerne. Et sådant ønske hos den længstlevende ægtefælle om at skifte kan nærliggende opstå for derved i henhold til AL § 23, stk. 7, at holde erhvervelser i form af arv, gave, livsforsikringer, pensionsydelse og lignende fra tredjemand uden for det uskiftede bo, jf. nærmere under afsnit 3.3.5.2. En anden årsag kan være, at boet nu er kommet ned på en sådan størrelse, at den længstlevende ægtefælle kan overtage hele boet i henhold til reglen om suppleringsarv i AL § 11, stk. 2. Endelig kan helt eller delvist skifte også være en mulighed for at tilføre arvingerne eller nogle af dem midler uden risiko for, at dispositionen karakteriseres som rådighedsmisbrug.¹²²

Hertil kommer, at den længstlevende ægtefælle i en række tilfælde er forpligtet til at skifte. Udover de allerede nævnte tilfælde, når

- en særlivsarving bliver myndig og ikke ønsker at give samtykke til, at den længstlevende ægtefælle fortsat kan sidde i uskiftet bo, jf. AL § 27, stk. 1,
- en umyndig særlivsarving afgår ved døden og efterlader sig børn, som ikke ønsker at give samtykke til, at den længstlevende ægtefælle fortsat kan sidde i uskiftet bo, jf. AL § 27, stk. 2,
- den længstlevende ægtefælle har forsømt sin forsørgelsespligt over for en særlivsarving, som anmoder om skifte, jf. AL § 29, stk. 4, samt når
- den længstlevende ægtefælle har misbrugt sin rådighed over det uskiftede bo, og en livsarving forlanger skifte af det uskiftede bo, jf. AL § 29, stk. 1,

indtræder denne forpligtelse, når den længstlevende ægtefælle ønsker at indgå nyt ægteskab, jf. AL § 26, stk. 2, 1. pkt., og ved den i afsnit 1.1. nævnte undersøgelse fra 2000 er der ved alle tre skifteretter grundlag for at antage, at *"langt de fleste skiftetilfælde skyldes ønsket om indgåelse af nyt ægteskab"*.¹²³

¹²⁰ Jf. AL-komm. s. 201 samt Arveretten s. 82-83

¹²¹ Jf. AL-komm. s. 202

¹²² Jf. Arveret s. 98

¹²³ Jf. Bet. 1473/2006, s. 684, s. 687 og s. 690.

3.3.5.1. Indgåelse af nyt ægteskab

Ved skifte af det uskiftede bo i den længstlevendes levende live, risikerer den længstlevende, at skulle dele fremtidig værdistigning på boets aktiver. Dette skyldes, at det uskiftede bo skal opgøres efter værdierne på det tidspunkt, der skiftes og ikke efter forholdene ved den førstafdøde ægtefælles død. Dette kan få store konsekvenser for den længstlevende i forhold til et skifte umiddelbart efter den førstafdødes død.

Et eksempel herpå kan være, hvis hovedaktivet er en virksomhed, som den længstlevende ægtefælle driver, eller en fast ejendom, som den længstlevende ønsker at blive boende i. I den tid der er gået siden den førstafdødes død, kan der være sket en så væsentlig værdistigning på aktivet, at den arv, der nu skal udredes til livsarvingerne, vanskeliggør et skifte. Hertil kommer, at den længstlevende muligvis ikke ønsker, at evt. særlivsarvinger skal have del i værdistigningen.¹²⁴

Eks. Værdier i fællesboet ved FA's død:

ejendom med friværdi på 1.200.000 kr.,
virksomhed til værdi af 300.000 kr. samt
indbo til 500.000 kr. I alt: 2.000.000 kr.

Såfremt der skiftes straks, skal der udredes 1/4 eller 500.000 kr. til (sær)livsarvingerne.

Såfremt LL vælger at sidde i uskiftet bo, men nogle år senere vil skifte for at gifte sig igen:

Værdierne på skiftetidspunktet:

ejendoms værdi nu 5.000.000 kr.,
virksomhed nu 3.000.000 kr., samt
indbo til 500.000 kr. I alt: 8.500.000 kr.

(Sær)livsarvingerne skal nu arve 2.125.000 mio. kr.

At den længstlevende er tvunget til at skifte, forinden nyt ægteskab kan indgås, må siges at være en ulempe, der gør, at særligt yngre enker og enkemænd bør være tilbageholdende med at vælge uskiftet bo. Som illustreret i eksemplet kan formuen på skiftetidspunktet være vokset væsentligt i forhold til tidspunktet for den førstafdødes død og dermed medføre en endnu større økonomisk belastning for den længstlevende i forbindelse med et skifte.

En mulig løsning på de økonomiske problemer, der vil kunne opstå for den længstlevende i tilfælde af skifte, er muligheden for at opnå henstand med udbetaling af arven til livsarvingerne efter AL kapitel 5, jf. nærmere under afsnit 3.4.

Den længstlevende ægtefælle vil dog kunne undgå et skifte i forbindelse med indgåelse af nyt ægteskab, men dette kræver, at arvingerne giver arveafkald efter den førstafdøde. Det er således ved den gældende arvelov i modsætning til den tidligere ikke muligt for livsarvingerne at give afkald på skifte ved den længstlevende ægtefælles indgåelse af nyt ægteskab, medmindre de samtidig giver afkald på deres arv, jf. AL § 26, stk. 2, 2. pkt. I så fald overtager den længstlevende som nævnt i stedet boet til fri rådighed uden skifte efter en analogi

¹²⁴ Jf. Arv s. 93

af AL § 34. Eftersom livsarvingerne ikke kan give afkald på skifte af det uskiftede bo uden derved at miste deres arveret, jf. AL § 26, stk. 2, 2. pkt., bør de overveje, om de i stedet for skifte vil give arveafkald mod eller uden vederlag.¹²⁵

Såfremt livsarvingerne giver arveafkald over for den længstlevende, som sidder i uskiftet bo, er der tale om afkald på fremtidig arv, eftersom arven også efter den førstafdøde først anses for faldet ved den længstlevendes død, jf. AL § 28. Heraf følger det, at afkaldet ikke udløser boafgift, men gaveafgift, jf. FM 2000.58/1, hvori det blev statueret, at der skal betales gaveafgift af vederlag for arveafkald i et uskiftet bo. Der er dog ikke nogen i vejen for at indrette et (delvist) afkald på forventet arv så hensigtsmæssigt, at der spares afgift, idet arv konverteres til gave, der eventuelt ligger under bundgrænsen for afgiftsfri gave efter BAL § 22.¹²⁶

3.3.5.2. Fremtidige erhvervelser

Eftersom alt, hvad den længstlevende ægtefælle erhverver, for så vidt det ikke er gjort til fuldstændig særeje, som udgangspunkt indgår i det uskiftede bo i medfør af AL § 23, stk. 1, risikerer den længstlevende at skulle dele fremtidige erhvervelser, som fx opsparing af de fremtidige indtægter, i tilfælde af skifte i levende live. Fristreglen i AL § 23, stk. 7, kan have stor praktisk betydning, hvis den længstlevende som sidder i uskiftet bo modtager en større arv, gave eller forsikringsydelse fra tredjemand, og den længstlevende ikke kan udelukke et skifte på et tidspunkt, fx ved indgåelse af nyt ægteskab. Er der gået mere end blot 3 måneder fra modtagelsen uden den længstlevende har begæret boet skiftet, vil ydelsen ikke kunne holdes uden for boet. ”Fælden klapper” så at sige, såfremt den længstlevende i denne situation ikke er hurtig nok til eller opmærksom på at begære skifte og konsekvensen bliver altså, at ydelsen skal indgå i delingen med de livsarvinger, som den længstlevende sidder i uskiftet bo med.

At den længstlevende ægtefælle må dele sin erhvervelse, kan også her have særlig betydning, såfremt den førstafdøde havde særlivsarvinger, som den længstlevende måske ikke ville have ønsket skulle have del i erhvervelsen, havde den længstlevende vidst, erhvervelsen ville opnås. Havde den længstlevende i stedet valgt at skifte med den førstafdødes livsarvinger straks efter den førstafdødes død, ville denne problematik ikke opstå.

3.4. Arvehenstand som alternativ

Risikoen for fremtidige konflikter må antages at være større, når der er tale om særlivsarvinger. Dette særligt såfremt der tillige er fælles livsarvinger og/eller den længstlevende selv har særlivsarvinger. Den længstlevende har mulighed for at skifte med en eller flere særlivsarvinger, og få det resterende bo udleveret til uskiftet bo med en eller flere fælles livsarvinger eller særlivsarvinger, der samtykker. Har den længstlevende ægtefælle dog ikke midler til at udrede arven til særlivsarvingerne uden at skulle afhænde fast ejendom eller andre aktiver, der er nødvendige for at opretholde hjemmet eller den længstlevendes erhverv, kan den længstlevende anmode om arvehenstand efter reglerne i AL kapitel 5.¹²⁷

AL § 35, regulerer betingelserne for, at en længstlevende ægtefælle kan opnå arvehenstand. Adgangen til henstand beror på en konkret vurdering af den længstlevendes behov herfor. Henstand kan således kun gives, i det omfang arven ikke kan udbetales uden afhændelse af fast ejendom, løsøre eller andre aktiver, som er nødvendige for, at den længstlevende kan opretholde hjemmet eller sit erhverv, jf. AL § 35, stk. 1. Ejer den længstlevende ægtefælle således fast ejendom, må det bl.a. indgå i skifterettens vurdering, hvorvidt den længstlevende vil kunne udbetale arven ved optagelse af et realkreditlån i ejendommen og forrente dette. Ved vurderingen af den længstlevendes behov for arvehenstand kan der tillige lægges vægt på, om der findes

¹²⁵ Jf. Arveret s. 99

¹²⁶ Jf. Dødsbøbeskatning s. 176-177

¹²⁷ Jf. AL-komm. s. 127

let realisable værdipapirer eller kontanter. Udgangspunktet er herefter, at der ikke kan meddeles adgang til arvehenstand, såfremt et skifte kan gennemføres, uden at den længstlevende skal afhænde fast ejendom, der tjener til familiens bolig eller sommerbolig, eller aktiver, der er nødvendige for den længstlevendes erhvervsvirksomhed.¹²⁸

I modsætning til hvad der gjaldt efter den tidligere arvelovs § 24 e, gælder reglerne om arvehenstand både umyndige og myndige livsarvinger efter den førstafdøde, jf. AL § 35, stk. 1. Både fælles livsarvinger og særlivsarvinger efter den førstafdøde er omfattet af reglerne, og henstanden omfatter al arv, dvs. tvangsarv, legal arv og en eventuel testamentarisk arv. Har den førstafdøde ved testamente begunstiget andre end livsarvinger, skal arven til disse udbetales.¹²⁹

Henstanden kan gives uanset hvilken formueordning, der har været i ægteskabet. Dermed kan henstand med udbetaling af arven fra den førstafdødes fuldstændige særeje også gives. Henstanden kan omfatte hele arven til den førstafdødes livsarvinger eller kun en del deraf, og skifteretten må derfor også tage stilling til omfanget af ægtefællens behov ved vurderingen af adgangen til arvehenstand.¹³⁰

I medfør af AL § 36, stk. 1, gives arvehenstand for 5 år fra den førstafdødes dødsdag. AL § 36, stk. 2 giver dog mulighed for at forlænge en henstand med yderligere 5 år, såfremt den længstlevende fortsat har behov for arvehenstand. Af hensyn til livsarvingerne kan der kun ske forlængelse én gang. I medfør af AL § 36, stk. 3, skal udbetaling af arv tidligst ske, når en fælles livsarving fylder 18 år.¹³¹

Endelig kræves det i medfør af AL § 37, stk. 1, at der stilles fuld sikkerhed for henstandsarven.

Den længstlevende ægtefælle må tage endelig stilling til, hvorvidt denne vil sidde i uskiftet bo eller skifte og opnå arvehenstand. Da skifte af boet har fundet sted ved den førstafdødes død, kan livsarvingen således ikke ved henstandsperiodens udløb give samtykke til, at den længstlevende ægtefælle får boet udleveret til uskiftet bo. Derimod vil henstand med udbetaling af arven kunne gives til en længstlevende ægtefælle, der sidder i uskiftet bo og som senere ønsker at skifte boet. Et eksempel kunne være en længstlevende ægtefælle som efter 2 år i uskiftet bo ønsker at indgå nyt ægteskab. Såfremt betingelserne for opnåelse af arvehenstand er opfyldte, vil den længstlevende herefter kunne meddeles arvehenstand for en 3-årig periode med mulighed for forlængelse efter stk. 2. 5-årsfristen i AL § 36, stk. 1, skal således også i denne situation regnes fra den førstafdødes dødsdag.¹³²

Selve formålet med adgangen til at give arvehenstand er, at den længstlevende opnår en midlertidig likviditetsmæssig lettelse. Ifølge arvelovsudvalgets og justitsministeriets overvejelser i Bet. 1473/2006, s. 141, og LFF 2006-12-06 nr. 100, s. 97 vil en arvehenstand på 5 år med mulighed for forlængelse indebære, at den længstlevende får en passende periode til at indrette sin fremtidige livsførelse på den ændrede økonomiske situation samt gøre det muligt for den længstlevende, hvis priser på ejendomme eller værdipapirer er lave, at udskyde et salg af boets faste ejendomme eller værdipapirer, indtil der er gunstigere konjunkturer.

Som alternativ til uskiftet bo indebærer arvehenstand den fordel, at den arv, der er omfattet af arvehenstanden, ikke skal udbetales, hvis den længstlevende gifter sig igen i henstandsperioden¹³³. Ligeledes kommer den længstlevendes fremtidige erhvervelser, som fx arv eller gave, ikke til at påvirke henstandsarvens størrelse. Ulemper ved arvehenstand frem for uskiftet bo er, at den længstlevende skal stille sikkerhed for arvekravet, at den længstlevende skal betale rente af arvekravet til livsarvingen, jf. arvehenstandsbekendtgørel-

¹²⁸ Jf. AL-komm. s. 206

¹²⁹ Jf. AL-komm. s. 207

¹³⁰ Jf. AL-komm. s. 206

¹³¹ Jf. Karnov note 87 til AL

¹³² Jf. AL-komm. s. 213-214

¹³³ Dette som følge af, at den længstlevendes nye ægteskab ikke vil få nogen betydning for henstanden, da henstanden er tidsbegrænset og da der stadig skal være stillet fuld sikkerhed for livsarvingernes arvekrav.

sens § 1, samt at den længstlevende skal udbetale arven kontant til livsarvingerne, efterhånden som henstandsperioderne i forhold til de enkelte livsarvinger udløber, jf. AL § 36, stk. 1-4.¹³⁴

3.5. Det uskiftede bos hensigtsmæssighed

Den i afsnit 1.1. nævnte undersøgelse foretaget efter anmodning fra arvelovsudvalget i 2000 viste, at der i langt hovedparten af de fremtidige boer – 80 % - måtte antages at være fast ejendom, og at den længstlevende ægtefælle i op mod halvdelen af boerne ville have svært ved at beholde boligen, såfremt den længstlevende skulle skifte med afståelse af 1/4 af værdien af et fællesbo. I beregningerne blev der dog ikke taget højde for visse flekslån og lån med afdragsfrihed, som ved undersøgelsens foretagelse endnu ikke var indført. Alligevel må der stadig antages at være et klart behov for at sikre den længstlevendes retsstilling. Herudover viste undersøgelsen, at det uskiftede bo var et meget populært valg. Spørgsmålet er dog, om det uskiftede bo overhovedet kan siges at være en hensigtsmæssig løsning for den længstlevende i forhold til et skifte.¹³⁵

At miste én man har kær, er det hårdeste følelsesmæssige pres, man kan komme ud for i livet. Når der så oveni skal tages stilling til en masse praktiske ting i denne forbindelse, kan det være svært at finde fodfæste. Det er derfor ikke svært at forstå, hvis man som længstlevende ægtefælle ville ty til den letteste løsning. At sidde i uskiftet bo kan virke meget tillokkende, da det ”eneste”, man midt i al sorgen i første omgang behøver at tage stilling til, er udfyldning af en anmodning herom, indrykning af proklama, betaling af 500 kr. i retsafgift og inden for 6 måneder indgivelse af formueoversigt. Herefter er der ”ro”. Det at miste sin ægtefælle vil være forandring nok i sig selv, og i modsætning til alternativerne kan man ved at hensesidde i uskiftet bo fortsætte formuefællesskabet og dermed fortsætte sit liv nogenlunde som før.

Det er nemt. Man behøver ingen advokatbistand. Men som det er kommet frem igennem dette speciale, kan det også have store konsekvenser, økonomisk såvel som følelsesmæssigt.

Problemet ved det uskiftede bo er, at ingen kender fremtiden. Mange vælger at gifte sig igen og som anført i Bet. 1473/2006, s. 114, må det i dag anses for at være væsentlig mere almindeligt, at en enke eller enkemand også i en relativ høj alder ønsker at indgå nyt ægteskab. Når man lige har mistet, kan det være svært at forlige sig med tanken om en dag at skulle gifte sig igen, men når sorgen med årene har lagt sig, sker det naturlige, at en ny livsledsager dukker op. Folk, der har været gift, kan tænkes ofte at foretrække, at en livsledsager bliver ægtefælle, men det uskiftede bo kan være en kæp i hjulet for dette. Et skifte kan nu medføre så betydelige økonomiske vanskeligheder for den længstlevende, at det nye par i stedet er tvunget til at leve sammen papirløst.

At den længstlevende i det uskiftede bo også råder over formuen på vegne af den førstafdøde, kan herudover indebære store konflikter. I medfør af misbrugsreglerne pålægges det den længstlevende at opføre sig fornuftigt rent økonomisk. De fleste vil sikkert tænke, at de selvfølgelig opfører sig ordentligt. Det store antal sager i praksis viser dog, at der er stor forskel på, hvad forskellige mennesker opfatter som ”ordentligt”. Her kan navnlig svigerbørn tænkes at have en lavere tærskel end andre, og at gennemgå en sag om tvangsskifte kan være ødelæggende for enhver familie.

Har den førstafdøde særlivsarvinger, forudsætter uskiftet bo som nævnt særlivsarvingernes samtykke. Arvelovsudvalgets undersøgelse i 2000 viste, at der i knap 1/5 af boerne var særlivsarvinger. Ifølge Bet. 1473/2006 må dette tal i fremtiden forventes at øges i takt med, at den generation, der fik børn i 60’erne og 70’erne, bliver ældre. Den stigende tendens til, at en eller begge ægtefæller har særlivsarvinger, medfører i praksis, at den længstlevende ægtefælle oftere er og i stigende grad vil være afhængig af samtykke fra særlivsarvinger for at kunne hensesidde i uskiftet bo. Det siger sig selv, at et uskiftet bo, hvor særlivsarvingen ikke

¹³⁴ Jf. AL-komm. s. 207

¹³⁵ Jf. Bet. 1473/2006, s. 135-136 og s. 681ff.

har tillid til den længstlevende, sjældent vil blive etableret. Dog kan der tænkes tilfælde, hvor særlivsarvingen samtykker under trussel fra den førstafdødes testamente om, at særlivsarvingens arvelod ellers vil blive beskåret til tvangsarven. Dette må kunne give anledning til konflikter. Det kan således ikke være en god start på det uskiftede bo, at dette er etableret under trusler om noget, som for arvingerne vil være endnu værre. Uskiftet bo bør bygge på gensidig tillid mellem den længstlevende ægtefælle og den førstafdødes livsarvinger. Selvom særlivsarvingerne skulle samtykke – og dette uden testamentariske bestemmelser fra den førstafdødes side – kan det alligevel give anledning til problemer, at den længstlevende og den førstafdødes særlivsarvinger ikke er blodsbeslægtede. Således eksisterer den sociale kontakt og de stærke følelsesmæssige bånd ofte ikke, som ellers vil være mellem børn og forældre. Den længstlevende og særlivsarvingerne har måske aldrig levet sammen som familie, og den længstlevende kan være kommet ind som ægtefælle nr. 2, når særlivsarvingerne var blevet voksne. Måske har der før den førstafdødes død været et anstrengt forhold mellem den længstlevende og særlivsarvingerne. Dette forhold bliver i så fald sjældent bedre, når ”bindeledet” i form af den førstafdøde er gået bort. Et kort og endeligt arveopgør kan således i mange tilfælde være at foretrække frem for et uskiftet bo, som kan strække sig over årtier, og hvor den længstlevendes dispositioner meget muligt vil blive skarpt bevogtet af den førstafdødes særlivsarvinger. De tilfælde, hvor et uskiftet bo med særlivsarvinger vil være hensigtsmæssigt for den længstlevende, er tilfælde, hvor den længstlevende ikke har økonomi til at beholde boligen eller skaffe sig en ny tilfredsstillende bolig efter et skifte med arvingerne. I disse tilfælde vil arvehenstand dog være et bedre alternativ.¹³⁶

I dag er der flere og flere ægteskaber, hvor en eller begge ægtefæller har særeje. Dette medfører, at uskiftet bo i mange tilfælde helt er udelukket, idet der er tale om fuldstændigt særeje. Foreligger der blot særeje for en del, må boet skiftes som minimum for særejets del. Såfremt værdien af særejet er mindre end beløbsgrænsen i DSL § 18, stk. 1, kan særejet udlægges til den længstlevende som et boudlæg. Den længstlevende vil ligeledes have mulighed for at udtage særejet efter AL § 11, stk. 2, og samtidig overtage fællesejet til uskiftet bo, såfremt særejet sammenlagt med hele det uskiftede bo samt den længstlevendes eventuelle fuldstændige særeje og forsikrings- og pensionsydelse mv. højst udgør 680.000 kr. (2012). Det må dog i en sådan situation normalt være mere fordelagtigt for den længstlevende at udtage både særeje og fælleseje efter AL § 11, stk. 2. På denne måde bliver den længstlevende som nævnt ejer af aktiverne og opnår dermed fuld rådighed uden at være undergivet misbrugsreglerne. Ligeledes slipper den længstlevende for at skulle udrede arv til den førstafdødes arvinger og kan frit indgå nyt ægteskab uden at skulle skifte. Som anført i afsnit 3.2.4. bør det dog i tilfælde af fast ejendom ejet af den førstafdøde undersøges, om den længstlevende har mulighed for at overtage eventuelle lån.¹³⁷

3.5.1. Er tiden løbet fra det uskiftede bo?

Da uskiftet bo som retligt institut blev etableret var samfunds- og familiestrukturen en ganske anden end den dag i dag. Behovet for uskiftet bo var større. I 1926 blev adgangen til uskiftet bo begrundet med, at det ellers skønnedes ”ubilligt” og kunne virke ødelæggende for den længstlevendes levevej. I dag har den gældende arvelov medført en forhøjelse af den længstlevendes legale arvebrøk til halvdelen, en forhøjelse af mindste-arven for den længstlevende til 680.000 kr. (2012), en forhøjelse af arveladers testationskompetence i tilfælde af tvangsarvinger fra 1/2 til 3/4 af den efterladte formue samt en udvidelse af retten til at testere over boets enkelte aktiver. Dette har medført en væsentlig styrkelse af den længstlevendes retsstilling. Kombineret med adgangen til arvehenstand i tilfælde, hvor arven ikke vil kunne udbetales uden afhændelse af fast ejendom, løsøre eller andre aktiver, som er nødvendige for, at den længstlevende kan opretholde hjemmet eller sit erhverv, kan adgangen til uskiftet bo ikke længere begrundes på samme vis som i 1926.

Udviklingen i dag viser herudover, at flere yngre ægtefæller opretter testamenter til fordel for hinanden, således at livsarvingerne kun får deres tvangsarv. Kombineres testamentet med forsikringer, har den længstlevende mulighed for at skifte med livsarvingerne straks med henblik på en selvstændig tilværelse. Alternativt

¹³⁶ Jf. Bet. 1473/2006, s. 114 og s. 681ff. samt Uskifte s. 527

¹³⁷ Jf. Bet. 1270/1994, s. 177, Bet. 1473/2006, s. 114 samt AL-komm. s. 124

vil den længstlevende kunne anvende den skattefordel, der er ved at skifte i form af bofradrag mm., til at betale arvingerne ud.¹³⁸

Ved den gældende arvelov blev det taget op til overvejelse, hvorvidt tvangsarveretten for livsarvinger helt skulle afskaffes. Følelsesmæssige eller etableringsmæssige hensyn har ikke længere samme vægt som argument for bevarelse af tvangsarv, eftersom livsarvingerne i langt de fleste tilfælde vil være mellem 45 og 60 år ved arveladerens død. Ligeledes harmonerer et traditionsbaseret hensyn, hvorefter slægtens tarv skal varetages gennem arv, heller ikke med nutidens samfund, der er baseret på forsørgelse og pleje af ældre, syge og handicappede gennem offentlige pensioner, plejehjem, hjemmehjælpsordninger mv. Helt så drastisk som en afskaffelse af tvangsarveretten blev det dog ikke til, idet man i stedet satte livsarvingerne tvangsarveret ned samtidig med, at man forhøjede den længstlevendes tvangsarveret.¹³⁹

Omkring 40 % af alle ægteskaber ender i dag i skilsmisse, og mange yngre familier indretter sig da også anderledes end den ældre generation. Hertil kommer, at ægteskabslovgivningen er præget af synet på ægtefællerne som to selvstændige økonomiske individer. Når man ser på, at ægteskabslovgivningen ikke ligefrem er udformet med henblik på, at ægteskabet skal være en livsvarig økonomisk forbindelse, kan det diskuteres, hvorvidt det er en rigtig lovgivningsmæssig prioritering, at den længstlevende ægtefælles arveretlige stilling stadig skal styrkes. Lidt dristigt kan man stille sig det spørgsmål, om det er oplagt, at den man "tilfældigvis" er gift med, når man dør, skal arve på bekostning af ens børn, som uanset hvad vil forblive ens børn for altid?¹⁴⁰

John Asland anfører i "Uskifte", at udvidelsen af testationsfriheden og styrkelsen af den længstlevendes stilling kan ses som en udvikling frem mod individualisme på arverettens område. Således anfører han, at tvangsarveretsreglerne som værner om familieforpligtelserne repræsenterer kollektivismen, mens testationsfriheden repræsenterer individualismen. Hensynet til fællesskabet – slægten – kan siges at træde mere i baggrunden, mens tendensen går i retningen af større selvbestemmelsesret over ens efterladte midler. Retten til at bevare hjemmet ved at sidde i uskiftet bo kan ifølge John Asland også opfattes som udtryk for et fællesskabs- eller kollektivismehensyn. Der kan være en vis sandhed i det af John Asland anførte. Omvendt kan man også se udviklingen som et udtryk for, at man selv vælger sin familie og hvem, man så at sige vil være kollektiv med. Ikke desto mindre må der gives John Asland ret i, at retten til uskiftet bo i fremtiden sikkert fortsat vil bestå, men at udvidelsen af testationsfriheden vil medføre, at både den længstlevende og livsarvingernes stilling i større grad vil være prisgivet arveladers luner og nykker.¹⁴¹

Undersøgelsen i 2000 viste som anført i afsnit 3.5., at der fortsat er et klart behov for, at den længstlevendes retsstilling er sikret. Dette behov er dog dækket ved den gældende arvelov, hvilket tillige medfører, at der i dagens Danmark ikke længere er det samme behov for den længstlevende for at sidde i uskiftet bo.

4. Konklusion

Det uskiftede bo har som retligt institut lange rødder i Danmarks retshistorie, og på trods af tiden der er gået, kan det uskiftede bo ikke siges at have undergået den store forandring.

Indtil lov nr. 120 af 20. april 1926 hvor de grundlæggende regler om uskiftet bo blev gennemført, beroede adgangen på arveforordningen af 1845 og var præget af forskelsbehandling f.s.v.a. mænd og kvinders adgang hertil. Det grundlæggende system vedrørende uskiftet bo er siden 1926-loven ikke ændret væsentligt. Således ses der fx ikke den store forskel på betingelserne for at hensesidde i uskiftet bo:

¹³⁸ Jf. Ny arveret s. 29

¹³⁹ Jf. Bet. 1473/2006, s. 83-84

¹⁴⁰ Jf. DK statistik 2011 - skilsmisse samt Uskifte s. 577-578

¹⁴¹ Jf. Uskifte s. 578

- det uskiftede bo vedrører stadig udelukkende fællesejet, hvorfor evt. særeje skal skiftes,
- den umiddelbare adgang gælder stadig kun ved fælles livsarvinger, hvorfor uskiftet bo med særlivsarvinger kræver deres samtykke, og
- der stilles stadig krav til den længstlevendes solvens.

I 1926 blev adgangen til uskiftet bo begrundet med, at det ellers skønnedes "ubilligt" og kunne virke ødelæggende for den længstlevendes levevej. I dag har den gældende arvelov medført en væsentlig styrkelse af den længstlevendes retsstilling og kombineret med adgangen til arvehenstand efter reglerne i AL kapitel, kan adgangen til uskiftet bo ikke længere begrundes på samme vis som i 1926. Der er ikke længere det samme behov.

Det uskiftede bo fremstår alligevel i en række tilfælde som en favorabel ordning og er som bobehandlingsform et populært valg for længstlevende ægtefæller. Det uskiftede bo har da også særlige fordele i forhold til et skifte i og med, at der er tale om en enkel, hurtig og billig bobehandlingsform, hvor den længstlevende til en vis grad bevarer sin rådighed over det uskiftede bos midler og hvor den længstlevende kan vælge at skifte på et for denne gunstigt tidspunkt. Hertil kommer, at den længstlevende kan overtage et eventuelt realkreditlån uden at skulle kreditvurderes forinden. Det uskiftede bo har dog en væsentlig bagside. Den længstlevendes rådighed er således ikke fuldstændig fri og rådigheden medfører til gengæld, at den længstlevende bliver ansvarlig for den førstafdødes forpligtelser. Ligeledes er der både skatteretlige og arveretlige konsekvenser ved det uskiftede bo i forhold til et skifte, og den længstlevende kan ligefrem blive tvunget ud i et skifte af boet.

Hvorvidt det uskiftede bo er den bedste løsning for den længstlevende, må der tages stilling til i det konkrete tilfælde. Fordele og ulemper må afvejes i forhold til hinanden, særligt med det in mente at risikoen for fremtidige konflikter må antages at være større, såfremt den førstafdøde har særlivsarvinger. Der må ses nøje på den økonomiske situation, og det bør overvejes, hvilke alternativer der er for den længstlevende. Generelt må det siges, at det uskiftede bo er mest hensigtsmæssigt for det ældre ægtepar uden særlivsarvinger, som ved den enes dødsfald ikke har planer om at gifte sig igen. Er der derimod tale om et yngre ægtepar, er det uskiftede bo i langt de fleste tilfælde ikke en hensigtsmæssig løsning for den længstlevende. Ulemperne må her siges at overstige fordelene.

Litteraturliste

(Forkortelser anvendt i specialet fremgår i *kursiv*)

Bøger:

<i>AL-komm.:</i>	Anne Louise Bormann, Finn Taksøe-Jensen og Ib Hounsgaard Trabjerg, Arveloven af 2008 med kommentarer, 1. udg., Forlaget Thomson A/S, 2008
<i>Arv:</i>	Helle Lokdam og Marianne Hartling, Arv, 1. udg., Nyt Juridisk Forlag A/S, 2009
<i>Arv & skifte:</i>	Erik Werlauff, Arv & skifte med skiftereformen 2011, 8. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2011
<i>Arveret:</i>	Irene Nørgaard, Arveret, 5. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2008
<i>Arveretten:</i>	Rasmus Kristian Feldthusen og Linda Nielsen, Arveretten, 2. udg., Gjellerup, 2010

- Dansk arveret:* Viggo Bentzon, Den Danske Arveret, 3. udg., G.E.C. Gads Forlag, 1931
- Den nye arvelov:* Kirsten Reimers-Lund og Flemming Sorth, Den nye arvelov – Hvad betyder den for dig, 1. udg., Magnus Informatik A/S, 2008
- Dødsbøbeskatning:* Karsten Gianelli, Dødsbøbeskatning, 3. udg., Forlaget Thomson A/S, 2008
- Familie- og arveret:* Anitta Godsk Pedersen, Familie- og arveret, 7. udg., Forlaget Thomson A/S, 2010
- Familieret:* Ingrid Lund-Andersen, Noe Munck og Irene Nørgaard, Familieret, 5. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2003
- Familieret og engagement:* Lennart Lyng Andersen og Dorrit Sylvest Nielsen, Familieret og engagement – Hilsener til Svend Danielsen, 1. udg., Thomson Reuters Professional A/S, 2009
- Fællig:* Stig Iuul, Fællig og Hovedlod, Nyt Nordisk Forlag, 1940
- Kvinder:* Inger Dübeck, Kvinder, familie og formue, Museum Tusulanums Forlag, 2003
- Retshistorie:* Ditlev Tamm, Retshistorie – Danmark – Europa – globale perspektiver, 2. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2005
- Uskifte:* John Asland, Uskifte, 1. udg., Gyldendal Norsk Forlag AS, 2008

Artikler

- At skifte eller ikke skifte:* Jyllands-Posten 1997-02-05, At skifte eller ikke skifte af Benny Selander, Erhvervsmagasinet, s. 7
- FM 1-2006-733043:* FM 1-2006-733043, Ægtefælleudlæg af Alex Nymark

Lovforarbejder:

- Bet. 1270/1994:* Betænkning om skifte af dødsboer, betænkning nr. 1270/1994, afgivet af det af Justitsministeriet nedsatte udvalg
- Bet. 1473/2006:* Betænkning om revision af arvelovgivning mv., betænkning nr. 1473/2006, afgivet af det af Justitsministeriet nedsatte udvalg
- LFF 1995-12-08 nr. 120:* Forslag til lov om skifte af dødsboer fremsat den 8. december 1995 af justitsministeren
- LFF 2006-12-06 nr. 100:* Forslag til arvelov fremsat den 6. december 2006 af justitsministeren.

Databaser:

Karnov

Synopsis

Andet:

<i>DK statistik 2006:</i>	Danmarks statistik, Kriminalitet 2006, Tabel 7.04: Konkurs-, akkord- og dødsboer 2006
<i>DK statistik 2008:</i>	Danmarks statistik, Statistisk årbog 2010 – sociale forhold, sundhed og retsvæsen, Tabel 199: Fogedforretninger, tinglysninger, døds- og konkursboer 2008
<i>DK statistik 2009:</i>	Danmarks statistik, Statistisk årbog 2011 – 06 – sociale forhold, sundhed og retsvæsen, Tabel 200: Fogedforretninger, tinglysninger, døds- og konkursboer m.m. 2009
<i>DK statistik 2010:</i>	Danmarks statistik, Kriminalitet 2010, Tabel 7.04: Konkurs-, akkord- og dødsboer 2010
<i>DK statistik 2011 - ejendomssalg:</i>	Nyt fra Danmarks statistik nr. 168 af 28. marts 2012, Ejendomsalg 4. kv. 2011
<i>DK statistik 2011 - skilsmisse:</i>	Nyt fra Danmarks statistik nr. 158 af 26. marts 2012, Vielser og skilsmisser – skilsmisseprocent 2011

[www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Jura/Arveret/arveret/arveret_\(Retshistorie\)](http://www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Jura/Arveret/arveret/arveret_(Retshistorie))

www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Jura/Retshistorie/kvindens_retlige_stilling

Domsregister

Fuldmægtigen

FM 2000.58/1

T:FA

T:FA 2003.500V

T:FA 2004.193V

T:FA 2007.202V

T:FA 2008.132Ø

TfS

TfS 2008.443

Ufr

U 1900.697V

U 1998.1485H (T:FA 1998.405)

U 2002.921 Ø (T:FA 2002.193)

U 2004.1187V (T:FA 2004.238)

U 2004.2562Ø (T:FA 2004.487)

U 2005.1413/2Ø (T:FA 2005.218/1)

U 2006.1017/2V (T:FA 2006.163/2)

U 2008.654H (T:FA 2008.171)

U.2009.2258V (T:FA 2009.484)

U 2010.1074H (T:FA 2010.336)

U 2011.2834Ø (T:FA 2011.539/1)

Lovregister

(Forkortelser anvendt i specialet fremgår i *kursiv*)

<i>AL/den gældende arvelov:</i>	Lov 2007-06-06 nr. 515, Arvelov, som er ændret ved L 2008-03-12 nr. 168 og L 2011-03-21 nr. 221
<i>Den tidligere arvelov:</i>	Lovbekendtgørelse 2001-08-14 nr. 727, Arvelov, med senere ændringer
<i>Arveforordningen:</i>	Forordning 1845-05-21, Arveforordning, med senere ændringer
<i>BAL:</i>	Lovbekendtgørelse 2012-04-02 nr. 327 om afgift af dødsboer og gaver
<i>Børnebidragsloven:</i>	Lovbekendtgørelse 2009-10-29 nr. 1044 om børns forsørgelse
<i>DL:</i>	Lov 1683-04-15, Kong Christian Den Femtis Danske Lov

<i>DSKL:</i>	Lovbekendtgørelse 2012-04-02 nr. 333 om beskatnings ved dødsfald
<i>DSL:</i>	Lov 1996-05-22 nr. 383 om skifte af dødsboer som senest er ændret ved L 2011-03-21 nr. 221
<i>EAL:</i>	Lovbekendtgørelse 2005-09-20 nr. 885 om erstatningsansvar som er ændret ved L 2006-12-20 nr. 1545, L 2007-06-06 nr. 523 og L 2011-06-14 nr. 610
<i>EBL:</i>	Lovbekendtgørelse 2006-08-17 nr. 891 om beskatning af fortjeneste ved afståelse af fast ejendom som senest er ændret ved L 2011-03-30 nr. 254 og L 2011-12-28 nr. 1382
<i>KL:</i>	Lovbekendtgørelse 2011-03-15 nr. 217, Konkurslov
<i>Partnerskabsloven:</i>	Lovbekendtgørelse 2005-10-10 nr. 938 om registreret partnerskab som er ændret ved L 2007-06-06 nr. 500 og L 2010-05-26 nr. 537
<i>RAL:</i>	Lovbekendtgørelse 2006-09-08 nr. 936 om retsafgifter som senest er ændret ved L 2012-02-03 nr. 113 og L 2012-04-11 nr. 325
<i>RVL:</i>	Lovbekendtgørelse 1995-01-05 nr. 37 om ægteskabets retsvirkninger som senest er ændret ved L 2009-05-06 nr. 349 og L 2011-06-14 nr. 594
<i>VML:</i>	Lovbekendtgørelse 2007-08-20 nr. 1015, Værgemålslov, som er ændret ved L 2011-03-21 nr. 221
<i>1926-loven:</i>	Lov 1926-04-20 nr. 120 om ægtefællers arveret og uskiftet bo
<i>1937-loven:</i>	Lov 1937-05-07 nr. 134 om arveret for børn uden for ægteskab
<i>1963-loven:</i>	Lov 1963-05-31 nr. 215, Arvelov
<i>Værgemålsbekendtgørelsen:</i>	Bekendtgørelse 2006-09-05 nr. 927 om værgemål
<i>Arvehenstandsbekendtgørelsen:</i>	Bekendtgørelse 2007-12-18 nr. 1553 om henstand med udbetaling af livsarvingers arv
<i>Bkg. nr. 1118 af 29. november 2011:</i>	Bekendtgørelse 2011-11-29 nr. 1118 om regulering af beløb i henhold til lov om skifte af dødsboer
<i>Bkg. nr. 1187 af 12. december 2011:</i>	Bekendtgørelse 2011-12-12 nr. 1187 om regulering af beløb i henhold til arveloven

Definitioner og forkortelser

<i>Bodel:</i>	betegnelsen for en ægtefælles egne aktiver med fradrag af egne passiver.
<i>Boslod:</i>	betegnelsen for en ægtefælles halvdel af sin egen positive bodel + halvdelen af ægtefællens positive bodel.
<i>Fælles livsarvinger:</i>	fællesbørn samt deres afkom mv. i tilfælde af et barns død, jf. AL § 1.
<i>Særlivsarvinger:</i>	den ene ægtefælles børn, som ikke tillige er den andens, samt deres afkom mv. i tilfælde af et barns død, jf. AL § 1.
<i>Tvangsarvinger:</i>	arvinger, der ikke kan berøves deres arveret fuldt ud ved testamente. I dansk ret udelukkende livsarvinger og ægtefælle, jf. AL §§ 5 og 10.
<i>FA:</i>	den førstafdøde ægtefælle
<i>LL:</i>	den længstlevende ægtefælle